

احمد تفسير

﴿30 جزء﴾

سورة الناس

﴿114﴾

Ketabton.com

ليکوال:

امين الدين سعیدی «سعید افغاني»

ژباړن: مجيب الرحمن خطيبي

سورة الناس

احمد تفسير

﴿30 جزء﴾

﴿114﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ النَّاسِ سوره ۳۰ جزء

د الناس سوره په مدينې منوره کې نازل شوي او شپږ آيتونه لري.

د تسميې وجه:

دا سوره ځکه په ناس نومول شوې ده چې د «**قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ ۱**» په مبارکه آيه پيل شوې او د ناس کلمه پنځه ځلي راغلي ده.

د الناس سوري د آيتونو، کلمو او ټکو شمېر:

د «**ناس سوره**» يوه له مکي سوروو ځينې ده چې (1) يوه رکوع (6) شپږ آيتونه، (20) شل کلمي (81) يواځې ټکي او (25) پنځه ويشت نقطې لري. **يادونه:** د قرآن کریم د کلمو په شمېر کې علماء سره جلا جلا نظرونه لري (يعنې د علماوو په نظر کې اختلاف شته) د لا تفصيل لپاره تاسو کولی شئ، د احمد تفسير الطورسوري ته ورشئ.

بايد يادونه وشي چې: د «**الناس**» سوره د مصحف شريف د ترتيب له مخې د قرآن کریم وروستۍ سوره او د قرآن کریم «**فاتحي**» سوري په شان د پاک الله سبحان تعالی شکر، ثنا ويل او له حق تعالی نه مرسته غوښتنه ده. پيل او په «**معوذتین**» چې د هغه مراد هم له حق تعالی نه مرسته او پناه غوښتل دي، پای ته رسيري.

د سوري ځينې مفسرينو (**الناس او الفلق**) سوري يې په «**معوذتین**» نومولي دي. لکه څرنگه چې په ټوليزه توگه څرگنديږي؛ د دواړو سورو بحث يو شان دی، چې پاک الله نه له شره پناه غوښتل دي.

که په ټوليزه توگه يادې شوې سوري ته په ځير سره پام وړول شي؛ په واضح ډول به وپوهيږو چې «**الناس**» سوره د «**الفلق**» سوري شرحي سره يو شان ده. که «**الناس**» د «**الفلق**» سوري شرحه وگڼو، نو وينو چې د «**الفلق**» په سوري کې «**د سحرگرو سحري چلونو**» په اړه بحث شوی؛ او «**الناس**» سوري کې هغه څوک چې د انسان په سينه کې وسوسه اچوي بحث شوی دی. په «**فلق**» سوره کې د دنيا له آفتونو او مصيبتونو ځينې پناه غوښتنه ذکر شوې او په «**الناس**» سوره کې د آخروي زيان يا له شره د پناه غوښتلو په اړه ټينگار شوی. لکه څنگه چې په «**فلق**» سوره کې د «**شر**» مفهوم بيان شو چې د دواړو رنځونو او دردونو لاملونه شامل دي. په **الناس** سوره کې د يوه شي له شره پناه غوښتل شوې چې د ټولو گناهونو لامل دی؛ يعنې شيطاني وسواسونه او د هغه علایم، ځکه چې د آخرت ضرر يې ډېرسخت دی. نو د هغه د ټينگار له امله قرآن کریم په دې سوري ختم شوی.

په ټوليزه توگه د الناس سوري د آيتونو وپش :

له لومړي آيت نه تر درېيم آيت پورې، **الله (ج)** ته د انسان د پناه وړلو څرگندوينه شوې او الله سبحانه تعالی پناه ورکونکی دی. د سوري له څلورم آيت نه نيولې تر پايه پورې، يعنې شپږم آيت پورې د بديو بيان دی چې انسان ته اړينه ده چې له دې بديو **الله جل جلاله** څخه پناه وغواړي، ترڅوله دې شر څخه ځان وژغوري او په ځانگړې توگه د دغوبديو

سرچېنه دوه ډلې انس او جن دي؛ هغه بدی چې مور په «فلق» سوري کې ذکر کړي، عام دي، خو دلته له دوه ډلو انس او جن ځینې بدی صادرېږي.

دالناس سوري عمومي منځپانگه يا محتوا :

د الناس سوري عمومي منځپانگه يوه رېښتيني اصل ته اشاره کوي او وايي: هغه دا ده چې هوبنيار او وينس اوسئ! انسان تل له شيطاني فتنو سره مخ وي، انس او جن شياطين تل په دا هڅه کې وي چې د انسان زړه او روح کې ننوځي. هرڅومره چې د انسان مقام په علم (ساینس) کې لوړېږي او ورسره په ټولنه کې مقام ته رسېږي؛ د شياطينو فتنې (وسوسې) لاپسې ډېرېږي، ترڅو انسان له سمې لارې وگرځوي، نوله همدې امله په دې سوره کې د نړۍ د بشریت څارۍ، لارښود او عالم په توگه رسول الله صلی الله عليه وسلم ته حکم کوي چې د هر راز وسوسو له شر ځیني الله جل جلاله سبحانه تعالی ته پناه یوسئ.

د خناس د فتنو او وسوسو پناه یوسئ! «الَّذِي يَوْسُوسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ»، الله جل جلاله ته چې هم د خلکو رب هم پاچا هم خدای دی.

په دې دوران کې د شيطان د فعالیت، پروگرام او پلان دا وي چې هغه خپل فعالیت او کاري پلان په پټه او په مکارۍ تر سره کوي. ډېری وخت داسې پېښېږي چې شيطان د انسان په غوږ کې راڅرگندېږي او د هغه په ذهن کې داسې مسالې راپورته کوي چې انسان فکر کوي، دا د هغه خپل پلان او نظریه ده او د هغه په وجود کې روزل کېږي، همدا مساله لامل کېږي چې د هدایت د پوښښ ځای گمراهي ونیسي. انسان باید په دې تمه نه وي چې شيطان په خپلو جامو کې وويني، بلکې دوی تل د حق یوه برخه د باطل له یوې برخې سره گډوي، ترڅو په خلکو واکمن شي.

نو په ټوله کې د الناس سوري بحث د انسان بنوونه او روزنه ده، دا سوره انسان ته بنوونه کوي چې تل له شيطاني وسوسو او فتنو سره مخ دی. د جن او انس شياطين په دې هڅه کې دي چې د انسان په زړه او روح کې ځاله جوړه کړي، انسان باید ټول عمر بېداره او وينس وي، اند انسان باید په خوب کې هم شيطان سره د مبارزې لاره هېره نه کړي. علما وايي: د شيطان عمومي موخه د حق له لارې د خلکو ایستل دي.

د الناس سوري تفسير او ژباړه

۳۰ جزء

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

د بښونکي او مهربان څښتن تعالی په نامه

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ ﴿١﴾ مَلِكِ النَّاسِ ﴿٢﴾ إِلَهِ النَّاسِ ﴿٣﴾ مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ ﴿٤﴾
الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ ﴿٥﴾ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ ﴿٦﴾
آياتونو ژباړه:

«قل اعوذ برب الناس» (1): (ووايه! زه د خلكو پالونكي رب ته پناه وړم).

«ملك الناس» (2): (د خلكو مالک او واکمن ته).

«اله الناس» (3): (د خلكو (خدای او) معبود ته).

«من شر الوسواس الخناس» (4): (د ډېر پېښېدونكي وسوسه اچوونكي له شره).

«الذی یوسوس فی صدور الناس» (5): (چې د خلكو په سينو كې وسوسه اچوي).

«من الجنة و الناس» (6): (څه هغه د پيريانوله نسل څخه وي څه هغه د انساني له نسل څخه وي).

د لغاتونو او اصطلاحاتو تشریح:

«الناس»: خلك «مَلِكٌ»: سرور او سالار، واکمن، د اختار لرونکی «إله»: معبود،

واکمن فرمان ورکونکی، هغه څوک چې حاکم د زړونو دی. «الوسواس»: وسوسه

کوونکی، د «الخناس» (خنس) مَسْوَس: هغه چې په پټه څه اوري او بېرته ځي، پټ کار.

[— تکویر/ ۱۵، الخنَس] «یوسوس»: وسوسه کوي، په نرمۍ او ورو خبرې کوي.

«الجنة»: د جن (پيريانو) ډله، د پرښتو ډله.

گرانو لوستونکو!

په دې مبارکه سوره کې، د پيريانو او انسانانو شيطانانوله شرڅخه الله جل جلاله تعالی

ځيني پناه غوښتل دي. په حديث کې امام أحمد، نسايي او ابن حبان له ابوذر (رض)

روایت کړی دی چې وي ويل: زه د رسول الله صلى الله عليه وسلم خدمت ته راغلم،

رسول الله صلى الله عليه وسلم په جومات کې حضور درلود اووي فرمايل: «ابوذره! تا

لمونخ کړی دی؟» ما وويل: «خير» وي ويل: «پورته شه او لمونخ وکړه»

له هغه وروسته ما لمونخ وکړ، راغلم او کيناستم. رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: «

تعوذ بالله من شر شياطين الإنس والجن. اي ابوذره! د پيريانو او انسانانو شيطانانو، له

شرڅخه الله جل جلاله تعالی ته پناه يوسه» ماعرض وکړ: «يا رسول الله، آيا انساني

شياطين هم شته؟!» وي فرمايل: هو!

د الناس سوري تفسير:

«قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ» (1) (ووايه: زه د خلكو رب ته، د خلكو مالک او (رېښتيني) حاکم

ته پناه وړم، د خلكو برحقه معبود ته، ووايه: ای پیامره! د خلكو پروردگارت ته پناه وړم،)

سوال کوم، ننواتي) کوم او باور کوم، ځکه چې ربوبيت يې د دې غوښتونکی دی، چې

حق تعالی ته پناه يوړل شي او سوال او دعا وشي، په «قُلْ» کلمه کې: مخاطب رسول الله

صلی الله علیه وسلم دی، ځکه چې یو بی څاری لارښود دی. او د دې مبارک او لوړ مقام په پیروی سره ټول مومنان باید داسې ووايي او داسې پناه یوسي .

شیخ مفسر ناصر الدین عبد الله بیضاوي وايي: « له هغه ځایه چې مخکېني آیت کې پاک **الله جل جلاله** سبحانه تعالی ته د جسمي زیان ځیني پناه وړل دي او دا زیانونه په انسان او د هغه په غیر کې عام دي، نو په دې سوره کې له زیانونو ځیني هغه ته پناه وړل دي چې د بشر پرنفوس عارض کيږي او بشر ته ځانگړي کيږي.

یادونه: په قرآن عظیم الشان کې د **"قل"** کلمه له ۳۰۰ ځله څخه ډیره ذکر شوې ده، چې ډېری یې د رسول **الله صلی الله علیه وسلم** لپاره د الله سبحانه و تعالی امر دی چې د منافقینو او مخالفینو ځواب په توگه کارول شوي.

د مفسرینو په وینا:

دا چې **الله جل جلاله** تعالی د ټولو مخلوقاتو رب دی، خود انساني عزت په توگه په ځانگړې توگه یې ذکر کړي، ځکه چې د کائناتو ټول مخلوقات یې د انسان لپاره مسخر کړي او په حکمت او علم یې سپنګار کړي او خپلې مقدسي پرښتې یې اړې کړي دي، چې ورته سجدي وکړي، نو دوی د خدای تر ټولو غوره مخلوقات دي.

سر بېره پردې، د یادوني وړ ده چې له دې کلمې جوته کيږي چې رسول **الله صلی الله علیه وسلم** د وحی امانت دردی او له ځانه څه نه وایي. سر بېره پردې د **«قُلْ أَعُوذُ»** له جملې جوته کيږي چې خطرونه او گواښونه دومره سخت دي چې **الله جل جلاله** تعالی خپل پیغمبر صلی علیه وسلم ته د پناه غوښتلو امر کوي او د **«أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ»** له کلمې جوته کيږي چې د الله تعالی له مرستې پرته د شر پر وړاندې مبارزه ناشوني ده.

د مبارکې آيې مهم یا جمعي ټکي **«قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ»** په حقیقت کې دا بیانوي چې گناهکاران په خپل ژوند کې باید ناهیلې نه شي، ځکه چې **الله جل جلاله** سبحانه و تعالی د ټولو خلکو رب دی نه یوازې د مومنانو او همدارنگه **«قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ»** جمله مور ته یادوي، کله چې پیامر، پاک **الله جل جلاله** سبحانه و تعالی ته پناه وړي، بیا نوزمور دنده روښانه او واضح شوه، انسان باید ځان د خدای تر روزني لاندې وگڼي **«بِرَبِّ النَّاسِ»** د هغه سلطنت او حکومت ومني.

باید ووايو چې بې ایمانه خلک په خپل قدرت، نفوس، قومیت او یا هم خپل مال ته پناه وړي او نازيږي، خو هغه خلک چې پر **الله جل جلاله** سبحانه تعالی ایمان لري تل خپل لوی څښتن ته پناه وړي چې د وجود څښتن، پاچا او معبود دی.

«مَلِكِ النَّاسِ» (2):

(پناه وړم « د خلکو مالک ته » یعنی، هغه ذات ته چې بشپړ ملکیت لري، یو بشپړ حاکم دی او یو بې مثاله او لامحدود واکمن دی، هغه د ټولو مخلوقاتو مالک دی، په شمول د حاکم او محکوم، بشپړ حاکمیت په ټولو لري، پر هغو حکم کوي، د هغوی اعمال ثبت وي او په تدبیر سره د هغوی چارې څېږي، عزت او ذلت د هغه په لاس کې دی، فقر او بې وزلي هغه ورکوي.

«إِلَهِ النَّاسِ» (3)

پناه وړم « د خکلو الله ته » یعنی، د خلکو معبود ته له هغه ځایه چې ملک (پادشاه، واکمن) او کله هم خدای (معبود) وي او کله هم نه وي، نولوی څښتن تعالی په دې آیه کې واضح یا څرگنده کړي چې الوهیت (معبودي) او عبادت د هغه ذات پورې ځانگړې شوي او

هېڅوک له هغه سره شريك کيدای نه شي. د **«إِلَهِ النَّاسِ»**: دانسان عزت او شرف د هغه عظمت څرگندولو لپاره، درې ځلي يې **النَّاسِ** راوستی او دا يې ضمير پورې محدود کړی نه دی او تکرار يې نيکي يا بښيگنه ده. د ابن کثير مفسروايي: دا درې صفتونه **د الله جل جلاله** صفاتو ځيني دي. **«ربوبيت»**، **«مالکيت»** او **«الوهيت»** نو خدای د هر څه څښتن، پاچا او مالک دی. او ټول مخلوقات د هغه مخلوقات او مالونه دي. دهمدي له وجي د پناه غوښتنې امريې کړی، هغه ذات ته پناه يوسئ چې د دا درېو صفتونو خاوند دی. مختصر (۶۹۶/۳)

پام موي :

لومړی هغه څه چې د انسان لپاره مختص او ځانگړي شوي دي، دهغه وده، تکامل او روزنه ده. **«بِرَبِّ النَّاسِ»** وروسته سياست، تدبير او حکومت. **«مَلِكِ النَّاسِ»** او هر څومره چې د هغه وده زياته شوه چې همدا عبادت او بندگي ده. او د **«إِلَهِ النَّاسِ»** په جملې کې مور ته دا سبق را کوي، چې انسان بايد هغه چا ته پناه يوسي چې د هغه په اسرارو او د هغه وسوسې چې د هغه په ځان کې دي پرې وپوهيږي .

يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ - 19 غافر» (خدای د سترگو په خيانت او هغه څه چې په زړونو کې پټوي خبر دی.)

«من شر الوسواس الخناس» (4)

پناه ورم هغه څه چې ذکر شوي دي **« د وسوسه کوونکي له شرڅخه»** چې شيطان **«خناس»** دی.

«خناس» له **«خنوس»** چې د پټولو او شاتگ په مانا ده، ځکه چې شيطان هم خپله پټ دی او هم کارونه يې، که د هغه فتنې يا وسوسې ښکاره وي، نو هغه به بيا په خلکو غالب کېدای نه شوی، خو په بهانو، ښکلوجامو او په مکر سره را څرگنديږي او بريالی کيږي. په حديث شريف کې راغلي: **« شيطان د انسان پر زړه خپله پوزه ردي، کله چې هغه خدای يادوي، شيطان بېرته ځي او کله چې الله جل جلاله تعالی هېرکړي، نو زړه يې ورته نيسي او د هغه په زړه کې وسوسې اچوي»** (راوي حافظ موصلي).

اوس چې شيطان يو **خناس** دی، هغه د خپل ناوړه پلان د پلي کولو لپاره تر هغه پورې مخکې کېږي او شاته کېږي، تر هغې چې په خپل پلان او برنامو کې بريالی شوي نه وي، نوموړ هم بايد په خپل ژوندانه کې د **الله جل جلاله** تعالی ذکر زيات کړو. په قرآن عظيم الشان کې پر انسانانو څو ځله نيوکې شوي دي، کله چې ناروغ يا ستونزو او کړاوونو کې راگير شي، نو دعا کوي او پناه غواړي، خو همدا چې خطر ورځيني لري شو، کړنه او حالت يې داسې کېږي، گویا چې مور هېڅ نه پيژني.

قرآن عظيم الشان د (۱۱ يونس په سوره) کې فرمايي: **« وَ لَوْ يُعَجِّلُ اللَّهُ لِلنَّاسِ الشَّرَّ اسْتِعْجَالَهُمْ بِالْخَيْرِ لَفُضِيَ إِلَيْهِمْ أَجْلُهُمْ فَنَذَرَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ - 11»** (او که الله جل جلاله تعالی د خلکو لپاره په هغه چټکۍ سره لکه څنگه چې دوی د ځان لپاره خیر غواړي، پر هغوی يې په چټکه بلا راوستي وي، يقيناً د هغوی اجل رارسیده، نو موږ به هغه خلک پرېږدو چې زموږ سره د ليدو تمه (او باور) نه لري دوی به په خپلو سرغړونو کې ورک پاتې شي)

د دې مبارک آيت مفهوم ته ورته دی، د **کھف** سوري 58 آيه او همدارنگه د **فاطر** سوري

په 45 آیه کې هم راغلي، که خدای جل جلاله خلکو ته د دوی د اعمالو سزا ورکړي، دوی به ټول تباه شي، سر بېره پردې، هغه اختیار چې د تکلیف اساس دی له منځه ځي او اطاعت په بېرني اړخ بدلېږي. بنایي «**اسْتَعْجَلَهُمْ بِالْخَيْرِ**» مانا دا وي چې د پاک الله جل جلاله تعالیٰ سنت په خیر رسونه کې سرعت وي او په شر رسولو کې مهلت ورکول او د دې جملې مانا دا وي چې پاک الله جل جلاله تعالیٰ په خیر رسولو کې بېره کوي.

گرانو لوستونکو!

اوس چې هغه «**بِرَبِّ النَّاسِ**» دی، نو موږ باید د نورو تعلیمي میتودونه ونه منو، اوس چې هغه «**مَلِكِ النَّاسِ**» دی، نو له ځان څخه د نورو مریه جوړ نه کړو او اوس چې هغه «**إِلَهِ النَّاسِ**» دی، نو راځئ چې خپل زړونه له هغه پرته بل څه ته ونسپارو او دا فکر او عقیده له فتنو د پناه اخیستلو غوره وسیله ده. هغه څوک چې د خلکو پر سینو، زړونو او روح وسوسه کوي، کېدای شي چې د پیریانو او شیطانانو ځیني وي یا هم د انسان ځیني، هو! و عدې او په تمه پرېښودل، نن او سبا کول د فتنې او وسوسې له لارو څخه دي.

« الوسواس »: وسوسه عبارت ده له پټ غږ او ورو ورو ښوځیدل.

امام قرطبي مفسر وايي: د شیطان وسوسه دا ده چې انسان په پټو خبرو سره خپل اطاعت ته رابولي، وسوسه د غږ د اوریدو پرته زړه ته رسېږي (د قرطبي تفسیر ۲۰/۲۶۳)

« الخناس »: **خناس، خنوس** له ریښې څخه ده، چې د جن و انس له منځ څخه راپورته کېږي او د سازش او د غلولو لپاره د انسان په لور راځي، که پاک الله سبحانه تعالیٰ د انسان یار او ساتونکی نه وي، هغه له پښو غرځوي او وسوسه یې په زړه کې اچوي او که انسان پاک الله سبحانه تعالیٰ ته فریاد وکړي او مرسته وغواړي، یو دم تښتي او د یو بل فرصت تیاری نیسي.

مفسرین لیکي: **«وسواس»**: یعنی وسوسه کوونکی، یعنی د فتنې او وسوسې په هڅه کې وي، ستړیا او ستومانتیا نه لري، یعنی ستړیا هیڅ نه مني. **«خناس»**: یعنی هغه دوښمن دی چې تل راځي او ځي او هرکله چې تاسو یې رتئ په ظاهر پټیږي، او کله چې تاسو گومان کوئ چې لاړه بېرته راننوخې، د بیلګې په توګه کله چې تاسو یو څوک له یو وړ نه بهر کوئ او هغه له بل وړ څخه را ننوځي او د انسان په لور راځي.

د خناس رښتیني مانا راټولیدل او شاته تلل دي، چې دا کنایه ده، کله چې تاسو الله ته متسول کېږي، د **الله جل جلاله** نوم اخلئ او **الله جل جلاله** ته ځان سپاری، شیطان تښتي او کله چې تاسو غافل کېږئ او د شیبې لپاره غفلت کوئ، شیطان بېرته حاضرېږي؛ یعنی هم حضور لري او هم غیبیږي، په دی مانا چې ځي او راځي، شاته کېږي او یرغل کوي، نو **خناس** کې شیطان په دواړو څېرو یعنی په پټه او ښکاره راڅرګندیږي. معمولاً د **خناس** کلمه د پټیدو په مانا راغلي. رښتیا غواړي ووايي، چې زه د شیطان له شر، وسوسو او شیطان چې د الله له صفت او له نوم ځیني پټیږي، **الله جل جلاله** ته پناه ورم، د شیطانیو پلان او هڅه همدا ده، چې د انسان له بې غورۍ ځنې ګټه اخلي او همدا چې انسان غافل شي، هغوی را پیدا کېږي او انسان چې وېش او هوښیارېږي او الله سبحانه تعالیٰ ته پناه وړي او الهي آیاتو ته مخه کوي، نو هغوی غیبیږي او د الهي کلام مخې ته درېدی نه شي، نوانسان باید تل د ایمان او نیک عمل په قوت او په اړینو امکانتو درلودو سره د دوکه بازانو د دسیسو او چلونو په مخ کې تیار ولاړ وي او بی غوري او غفلت ونه کړي ترڅو د وسوسه کوونکو په لومه کې ونه نښلي او که نه دا ناپاکه وسوسه کوونکي او انساني

صفتي موجودات هغه به له مينځه يوسي. **«خناس»**: دروغجن دوست او ملگری، غدار اوبې وفا ملگری، دزمانې وينه خوړونکی، ظالم لارښود، مفسد او نور، چې په بېلابېلو لارو خلک خوروي، دوکه کوي، په چال سره، په حيله، په درواغو، په سحر، په دوکه، په مکر، په بېخايه خبرو، دهر رازمالي، تولنيز، انساني، قومي، ملي او مذهبي حقوقو د پښو په لاندې کولو سره ورو ورو د درواغو چت پورته کوي او په خپلو وسوسو سره خلک د بربادۍ په لور وړي او کندی کې يې غورځوي.

رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: دهر انسان په زړه کې يو کور دی، چې دوه خونې لري، پرېنتې او په بل کې شيطان اوسيري. (**پرېنټه هغه انسان نيکوکارونو ته هڅوي او شيطان بدو کارونو ته**) نو هر کله چې يو انسان د الله تعالیٰ په ذکر کې بوخت شي، شيطان شاته کيږي او هر کله چې د الله سبحان تعالیٰ له ذکر غافل شي، نود انسان پر زړه خپله مېنوکه ږدي او بدې وسوسې راپاروي. (**رواه ابويعلى عن انس مرفوعة، مظهری**).

«الَّذِي يُوسُّوسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ» (5) :

«هغه کس چې د خلکو په سينه کې وسوسې اچوي» (د **«وسواس»** کلمه په دې آيه کې هم د وسوسه کوونکي په مانا راغلي او هم د ناروا ذهنونو د خطر په مانا، خو دلته د وسوسه کوونکي په مانا ده) سره له دې چې وايي: **«مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ»**، د شيطان د کرنې حکايت کوي، خومو کدشوي په **«الَّذِي يُوسُّوسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ»** او **«يوسوس»** فعل مضارع دی (**يعني حال زمان**) مضارع فعل تل د هغه پر عمل ټينگار کوي چې تل د انسان په وسوسو بوخت دی او د خلکو پرسينو واکمن کيږي، خو کېدای شي چې په ظاهر کې هغه ونه ويني، بيا په فزيکي توگه د هغه شتون احساس نه کړي، خود انسان دننه په زړه کې په وسوسو او په فتنه اچولو بوخت وي.

يادونه: **«الَّذِي يُوسُّوسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ»** په جمله کې د هغه شتون د انسان په سينه کې داسې نه ده چې له هغه د ټيننتې لار نه وي.

ځکه چې قرآن عظيم الشان (**201 آيه اعراف په سوره**) کې فرمايي: **«إِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا إِذَا مَسَّهُمْ طَائِفٌ مِّنَ الشَّيْطَانِ تَذَكَّرُوا فَإِذَا هُمْ مُبْصِرُونَ»** کله چې شيطانان پرهيزگارو خلکو خواوو ته د اړيکې له لارې هغوی وسوسه کوي، نو دوی پوهيږي او اجازه نه ورکوي چې پر هغوی واکمن شي.

دلته بايد په دې حقيقت پوه شو چې وسوسه د شر د پيل نقطه ده او کله چې غافل يا خالي ذهن انسان خپل اغيزې لاندې راولي. لومړی د هغه په زړه کې د بدو هېلو هوس راپاروي، د ډېرو وسوسو اچولو وروسته هغه بده هېله يويي ټينگې ارادې ته اړوي، چې د بد عمل وروستۍ پايله ده، نو مانا او مفهوم د پناه غوښتلوداد دی چې الله سبحان تعالیٰ ته پناه يوسي چې **الله جل جلاله** په پايله کې دا شر له منځه يوسي.

«من الجنة و الناس» (6):

په دې مبارک آيت کې څه له پېريانو (جن، جنياټ)، او څه د انسانانو (**انس**) څخه وي، خو په اصل کې تعبير وسواس (جنون) دی، يعنې فتنې (**وسواس**) کله له جنياټو (جن، پېريانو) او کله له انسانانو (**انس**) څخه وي. شياطين او پېريان (جن) (لکه څنگه چې پورته يادونه وشوه) د خلکو په زړونو کې وسواس اچوي، خو د خلکو په زړونو کې د انساني شيطان وسوسه داسې وي چې د انسان لپاره د يو نصيحت کوونکي لارښود په څېره کې

څرگندېږي او ځان زړه سواندی بڼه يې، نو د هغه ويناوي چې خیرخواهي بڼه او نصیحت بڼه لري، د پېريانو د وسوسو په څېر د انسانانو په زړونو کې اچوي.

رښتیا! ابلیس څنگه چې د انسان په زړه کې وسوسه اچوي، د پېريانو په زړه کې هم وسوسه اچوي د **«من الجنة و الناس»** پایله او عمومي پوهه دا ده چې خدای خپل رسول ته لارښوونه وکړه. د پېريانو (جن) د بدی له شر او د انساني شیطانونو د بدی له شر پاک **الله جل جلاله** ته پناه یوسئ. که د چا په زړه کې دا شک را پیدا شو چې دا خو څرگنده ده چې د (الجن) یعنی وسوسې زیږنده د شیطان لخوا ده، چې د انسان په زړه کې د یو پټ کلام په څیر زیږوي، خو **(الإنس)** انساني شیطان علني مخامخ راځي او غږېږي.

دا وسوسې سره څه تړاو لري؟ ځواب يې دا دی چې **الإنس** شیطاین ډېر داسې هڅه کوي، چې خپله خبره یا کلام داسې څرگند کړي چې یو کار یا معامله کې د مخاطب په زړه کې شک یا دوه زړه توب را پیداشي او هغوی دا خبره په واضح ډول نه کوي. **شیخ عزالدین بن عبدالسلام** په خپل کتاب **«الفوائد في مشكلات القرآن»** کې وايي:

مقصود د **الإنس** شیطاینو وسوسو څخه خپله د انسان نفس دی، ځکه! لکه څنگه چې شیطان د انسان په زړه کې د بدو اعمالو ارمان اچوي، د انسان نفس هم بدو اعمالو لپواله کېږي، نو ځکه يې رسول الله صلی الله علیه وسلم ته وښودله چې د خپل نفس له شره پناه وغواړئ. په حدیث کې ذکر شوي، **«اللهم اني اعوذ بك من شر نفسي و شر الشيطان و شرک»** خدایه! زه له تا د خپل نفس له شر او د شیطان له شر او شرک څخه پناه غواړم. دا مطلب باید دلته اضافه شي چې د قرانکریم د آیتونو له مخې شیطان د پېريانو له کورنۍ څخه دی او پېریان هغه مخلوق دی چې زموږ له حواس ځیني پټ دی. نو دا طبیعي شوه چې شیطان د پېريانو له ډلې څخه دی او عسکران يې هم پېریان دي، خو په دې صورت کې چې په دې مبارکه سوره کې خدای تعالی مور ته د انسان له نسل څخه د شیطان په اړه خبرې کوي او فرمایي: **«مِنَ الْجِنَّةِ وَ النَّاسِ»**، دا د څه مانا ده؟ دا پدې مانا ده، که چېرې یو انسان د شیطان تر کنټرول لاندې راشي، نو هغه به په حقیقت کې له شیطانونو وي. دا شیطان ته نوره مهمه نه ده چې د هغه سر تیري د هغه په څېر یو ډول او یو جنس څخه وي، هغه دې له جنتیانو څخه وي، ځکه چې د هغه په واک کې د پېريانو لښکر دی، اند کولی شي چې ځیني انسانان خپلې ولکې او خپل تگ لاري ته راسم کړي او له هغوی د گډوډۍ، انحراف په توگه گټه واخلي.

مور باید له **الله جل جلاله** څخه پناه وغواړو، له هغو منحرَف کونکو عواملو څخه چې زموږ په شاوخوا کې دي، که دا زموږ د خپلو نوعو څخه وي یا د مخلوقاتو په بڼه چې مور يې نه وینو، خو مور يې په خپل (روح او روان) ذهن او روح کې د دوی وسوسې احساس کوو. **پرانسان د شیطان د سپارلو (گومارلو) دلیل:**

مفسرین په خپلو تفاسیرو کې پر انسان د شیطان د ټاکلو علت په اړه لیکي: د الله سبحان و تعالی لخوا پر انسانانو د شیطان گومارل د دې لپاره دي، چې خلک له هغه سره مبارزه وکړي، ترڅو د آزمایشت په ډگر کې وازمایل شي، خو هغه کسان چې پاک الله سبحان تعالی خپل په پناه کې راوستي دي په امن او امان کې دي. لکه څنگه چې په دې حدیث شریف کې راغلي: **«په تاسو کې داسې څوک نشته چې پر هغه (شیطاینو څخه) ملگري ورته ټاکل شوي نه و، صحابه کرامو وویل: اند پر تاسو هم یا د خدای رسوله!؟ وی فرمایل: هو! اند پر ما هم، خو حقیقت دا دی چې الله سبحان و تعالی زه پر خپلو**

شیطانانو باندې غالب کړی يم، نوهغوی ماته تسلیم کړل شوي (یا مسلمان شوي) نوهغوی ماته د خیر پرته هېڅ امر نه شي کوی.

همدارنگه په حدیث شریف کې د انس رضی الله عنه څخه روایت دی: رسول الله صلی الله علیه وسلم په جومات کې اعتکاف کاوه، نو د شپې له خوا ام المومنین صفیه رضی الله عنها لیدو ته یې راغله او رسول الله صلی الله علیه وسلم د هغې سره له جومات څخه بهر شو چې هغه کور ته بوځي. په همدې وخت کې د انصارو دوه سړي له هغه سره مخامخ شول او کله چې یې رسول الله صلی الله علیه وسلم ولید، دوی خپل گامونه گړندي کړل، ترڅو گړندي تېر شي. رسول الله صلی الله علیه وسلم هغوی ته په خطاب کې وویل: «تم شئ! دا بنځه چې ما سره وینئ صفیه د حیي لور او زما مېرمن ده» هغو دواړو وویل: سبحان الله یا رسول الله صلی الله علیه وسلم (آیا موږ ستاسو په حق کې بد گومان وکړ؟!) رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل: **«إن الشيطان يجري من ابن آدم مجرى الدم و إنى خشيت أن يقذف فى قلوبكم ما شئنا - أو قال - شرا»** «بې شکه شیطان د آدم د اولادې په وینه کې بهیري، او زه وپېریم چې دوی به ستاسو په زړونو کې څه راولي (واچو).

همدارنگه په حدیث شریف کې له **انس بن مالک (رض)** روایت دی: رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل: «په حقیقت کې شیطان خپل مهارت د بني آدم په زړه کې اچوي، نو که هغه **الله جل جلاله** یاد کړي هغه بېرته ځي او که د الله تعالی یاد یې هېر کړ، د هغه زړه خپلې ولکه کې راولي، نو دا هماغه وسواس خناس دی» همدارنگه په یو بل حدیث شریف کې د **ابي تمیمه (رض)** له قوله راغلي او فرمایي: «درسول الله صلی الله علیه وسلم خروبنو پېده، ما وویل: شیطان دی بنکته وغورځیږي! رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل: مه وایه! چې شیطان دی بنکته وغورځیږي، ځکه کله چې ته داسې ووايي، خپل ځان پورته گڼي او وایي: هغه مې په خپل قوت بنکته وغورځوه، خو که ووايي چې بسم الله: د خدای په نوم، هغه دی چې شیطان خپل ځان وړوکی حسابوي، لکه د مچ پشان کيږي» **ابن عباس رضي الله عنه** وایي: هېڅ ماشوم تر هغه وخته نه پیدا کېږي، چې په زړه کې یې وسواس نه وي، نو کله چې الله جل جلاله یاد شي، شیطان وتبنتي او کله چې د الله تعالی له یاد ذکر څخه بې برخې شي، نو بیا فتنې وسوسي زیږوي.»

په الناس سوره کې د خدای (ج) درې صفتونه :

په الناس سوره کې د الله سبحان و تعالی درې ستر صفتونه **(ربوبیت، مالکیت او الوهیت)** بیان شوي چې دا ټول په مستقیم ډول د انسان بنووني، روزني او وسوسو، فتنو له منگولو څخه ژغورني سره تړاو لري.

البته له الله سبحان و تعالی د پناه اخیستلو مانا دا نه ده چې انسان دې یوازې په ژبه دغه جمله ووايي، بلکې په خپل فکر، عقایدو او عمل سره دې پاک الله سبحان تعالی ته پناه یوسي. د شیطاني لارو، شیطاني پروگرامونو، شیطاني افکارو، تبلیغاتو، شیطاني مجلسونو او محفلونو حلقو ځان لري کړي او په خپل افکارو کې رحمانی تبلیغات ځای پر ځای کړي او که انسان په عملي توګه خپل ځان شیطاني وسوسو سره مخامخ کړ، نو بیا یوازې د دې سوري په ویلو او د دې ټکو په ویلو چیرته نه رسي، خو د **(رب الناس)** په ویلو سره د الله رب العزت اعتراف کوي او خپل ځان د هغه تر سرپرستی (روزني) لاندې نیسي. د **"ملک الناس"** په ویلو سره خپل ځان د هغه ملکیت گڼي، داسې بنده یې گرځي

چي هر حکم يې مني او د «**اله الناس**» په ويلو سره د هغه د عبادت په لاره کې خپل پل رږدي او له هغه پرته د بل چا له عبادت ډډه کوي، بې له شکې، څوک چې په دې درېيو صفتونو ايمان ولري او په دې درېيو صفتونو ځان سمبال کړي، هغه به د فتنه گرو له شره په امن کې وي، په حقيقت کې دا درې صفتونه يا اوصاف درې مهمې روزنيزې زده کړې دي، دمخنيوي لپاره درې بنسټيز پروگرامونه او د فتنو له شر د خلاصون درې وسيلې دي .

په دې سوره کې د بحث وړ موضوعات:

هغه موضوعات چې په دې سوره کې د بحث وړ دي، **استعاذه** او پاک الله جل جلاله سبحان تعالی ته پنا ورل دي.

د استغاثې تعريف:

استغاثه د ستونزو سختو حالت کې د مرستې غوښتنو په مانا ده.

د استغاثې ډولونه:

استغاثه په دوه ډوله ده.

الف: استغاثه د نړۍ په اسبابو کې

د نړۍ په اسبابو کې استغاثه دا ده چې د څاري په توگه کله چې انسان سختيو سره لاس او گريوان کيږي، په دې حالت کې انسان د هغه مخلوق څخه د مرستې غوښتنه کوي چې د مرستې توان او امکان لري. هغه خلک چې د مرستې توان او امکانات لري، له هغوی مرسته غواړي، دا مرسته غوښتنه په خيريې او بدو دواړو امورو کې پېښيږي. الله جل جلاله سبحان تعالی فرمايلي: **«وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ»**: «په نيکۍ او تقوا کې له يو بل سره همکاري وکړئ او په گناه او خيانت کې له يو بل سره مرسته مه کوئ.»

ب: استغاثه د لور يا پورته نړۍ اسبابو کې: (مافوق عالم اسبابو کې)

استغاثه د لور يا پورته نړۍ اسبابو کې (مافوق عالم اسبابو کې) دا ده چې په هغه کې انسان د هېڅ کوم کار توان ونه لري، له همدې امله، يو مومن سړی د الله تعالی دا غوښتنه کوي، لکه د اسلام د گران رسول، د نړۍ په اسبابو کې لښکر تيار کړ او بدرجگړې ته لاړ، خو ځکه چې د هغوی شمير لږ وو، نو د پاک الله سبحان تعالی بارگاه ته يې استغاثه وکړه ، تر څو پوځ يې فاتح او بريالی کړي.

«إِذْ تَسْتَعِينُونَ رَبِّكُمْ فَأَسْتَجَابَ لَكُمْ أَنِّي مُمِدُّكُمْ بِالْفِ مِّنَ الْمَلَائِكَةِ مُرْدِفِينَ» (انفال سوره ۹):
په یاد راوړئ) هغه وخت چې تاسو خپل رب په چيغو راغوښته، نو ستاسو دعا يې قبوله کړه چې زه به د زرگونو پريښتو پرله پسي راليگولوسره تاسو سره مرسته (ياري) وکړم. **صحيح مسلم له عمر بن الخطاب رضي الله عنه** روايت کوي: د بدر په ورځ رسول الله صلی الله عليه وسلم مُشْرکانو ته وکتل چې شمېر يې زر تنه وو او د هغه ملگري ۳۱۳ کسان وو، رسول الله صلی الله عليه وسلم به قبلي ته مخامخ ودرید، بيا به يې لاسونه اوږد کړل او خپل رب ته به پي دعا وکړه: **«اللَّهُمَّ أَنْجِزْ لِي مَا وَعَدْتَنِي اللَّهُمَّ أَتِ مَا وَعَدْتَنِي اللَّهُمَّ إِنَّ تَهْلُكَ هَذِهِ الْعِصَابَةَ مِنْ أَهْلِ الْإِسْلَامِ لَا تُعْبَدُ فِي الْأَرْضِ»** (دحديث شمېره 4687 صحيح مسلم):

امام بخاري روايت کوي چې **ابن عباس رضي الله عنه** وايي، (د بدر په ورځ)

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) د يوه سيوري لرونکي چتر لاند ولاړ و او وي فرمايل: «يا الهي! زه له تا غواړم چې په خپله ژمنه وفا وکړي، که دا د مومنونو دله نن دلته له منځه ولاړه په ځمکه کې به نور څوک ستا عبادت ونه کړي.» دلته ابوبکر صدیق د رسول الله مبارک لاسونه ونيول او ويې ويل: اي د خدای رسول! تاسو خپل رب ته ډېر ټينگار وکړ، بس دی.

رسول صلي الله عليه وسلم چې زغره اغوستي وه، د باندې راغلی او وي ويل: «سَيَهْرَمُ الْجَمْعُ وَيَوْلُونَ الدُّبَرَ بِلِ السَّاعَةِ مُوَعِدُهُمْ وَالسَّاعَةُ أَدَهَى وَأَمْرٌ»: دا په دې مانا ده چې ډېر ژر به د دوی لښکر مات شي او دوی به شاته وگرځي او وبه تښتي. خو د دوی برخليک قيامت دی او قيامت تر ټولو لوی او تريخ مصيبت دی.

امام طبراني روايت کوي چې د رسول الله صلي الله عليه وسلم په زمانه کې يو منافق و چې خلکو ته به يې عذابونه ورکول، ځينو خلکو وويل چې مور بايد رسول الله صلي الله عليه وسلم څنگ ته ولاړ شو، ترڅو د دې منافق له لاسه استغاثه وکړي. رسول الله صلي الله عليه وسلم وفرمايل: ماته جايزه نه ده چې استغاثه وکړم، خو پاک الله ته استغاثه کيداي شي. (و روى الطبراني بإسناده عن عبادة بن الصامت أنه كان في زمان النبي - صلى الله عليه وسلم - منافق يؤدي المؤمنين، فقال بعضهم فقوموا بنا نستغيث برسول الله - صلى الله عليه وسلم - من هذا المنافق، فقال النبي - صلى الله عليه وسلم: (إنه لا يستغاث بي، وإنما يستغاث بالله)

استعاذه (پناه غوښتل يا وړل):

الله جل جلاله سبحانه تعالى مسلمانانو ته لارښوونه کړې چې تل له الله جل جلاله سبحانه تعالى پناه وغواړئ. (فاستعذ بالله) (قل اعوذ برب الفلق) (قل اعوذ برب الناس) نو د همدې لپاره کله چې مسلمان پناه غواړي نو وايي: (اعوذ بالله من الشيطان الرجيم) د الله جل جلاله پيغمبرانو هم الله جل جلاله ته پناه وړي ده. «أعوذ بالله أن أكون من الجاهلين» پاک الله ته پناه وړم، ترڅو د جاهلانوله ډلې ونه اوسم. (البقرة سورة: 67) «وَإِنِّي عُذْتُ بِرَبِّي وَرَبِّكُمْ أَنْ تَرْجُمُونِ» او زه خپل رب او ستاسو له رب پناه غواړم، له دې نه چې ما په تيرو ووهي. (

الدخان سورة : 20) معاذ الله (يوسف سورة : 23) «ربنا ظلمنا أنفسنا و ان لم تغفر لنا وترحمنا لنكونن من الخاسرين» دوی وويل... او قرآن مور ته دا رجوع يا حواله بيانوي، ولي؟! ځکه چې مور هم د هغوی اولاده يو، نو د بنويږدو يا د ولېدو په وخت کې بايد له الله جل جلاله سبحانه تعالى ځينې پناه وغواړو. ابراهيم (ع) چې د پيغمبرانو پلار دی، هغه هم د اړتيا په وخت کې د خدای دربار ته رجوع کوله. «رَبَّنَا وَاجْعَلْنَا مُسْلِمِينَ لَكَ».

حضرت عيسى عليه السلام هم د خدای دربار ته دعا وکړه او وي ويل: «رَبَّنَا أَنْزِلْ عَلَيْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ تَكُونُ لَنَا عِيداً لِأَوَّلِنَا وَآخِرِنَا وَآيَةً مِنْكَ وَارْزُقْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ» (سوره المائدة/ ايه 114)

حضرت موسى عليه السلام هم خپلې ستونزې او دردونه د خدای دربار ته وړاندې کوي. «وَقَالَ مُوسَى رَبَّنَا إِنَّكَ آتَيْتَ فِرْعَوْنَ وَمَلَأَهُ زِينَةً وَأَمْوَالاً فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا رَبَّنَا لِيُضِلُّوا عَنْ سَبِيلِكَ رَبَّنَا اطْمِسْ عَلَى أَمْوَالِهِمْ وَاشْدُدْ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُوا حَتَّى يَرَوْا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ» (سوره يونس/ 88)

د قريشو د مُشرکانو د پناه غوښتلو عادت:

د اسلام د گران رسول (صلى الله عليه وسلم) له راتگ مخکې په هغه زمانه کې داسې کسان وو، چې

1- پېريانو ته يې پناه وړه «**وَأَنَّهُ كَانَ رِجَالٌ مِّنَ الْإِنسِ يَغُوثُونَ بِرِجَالٍ مِّنَ الْجِنِّ فَرَادُوهُمْ رَهَقًا**» (الجن سوره 8/ د انسانانو نارينه وو د پېريانو نارينه وو ته به يې پناه يوره او د هغوی بغاوت (سرکشی) به يې ډېروله)

2- ځينو مُشرکانو خپلو نیکو خلکو لکه لات، منات، هبيل او داسې نورو مجسمو ته پناه وړله.

3- د حبشي ځينو مشرکانو د خپلو نیکو خلکو قبرونو ته به يې پناه يورله او له هغه ځايه به يې خپل عبادت ځای جوړ کړ.

4- ځينو مُشرکانو به ونو ته پناه وړله او هغه به يې مُبارکه گنله «**فَعَن أَبِي وَاقد اللیثي قال: «خرجنا مع رسول الله (صلى الله عليه وسلم) إلى حنين ونحن حدثاء عهد بكفر، وللمشركين سدرة (اغزي لرونکي ونو ته يې وايي.) يعكفون عندها وينوطون بها أسلحتهم، يقال لها ذات أنواط، فمررنا بسدرة، فقلنا: يا رسول الله صلى الله عليه وسلم اجعل لنا ذات أنواط كما لهم ذات أنواط، فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم: الله أكبر، إنها السنن، قلتم والذي نفسي بيده كما قالت بنو إسرائيل لموسى: «اجعل لنا إلهًا كما لهم إلهة قال إنكم قوم تجهلون» (سوره الأعراف: 138)، لتركبن سنن من كان قبلكم» (سنن الترمذي تحت شميره (2180) او ويلي دي چې دا حديث صحيح دی)**

5- ځينو به مهرو، لرگيو، تېرو، تار او داسې نورو څېزونو ته پناه وړله او د نظر بندښت لپاره يې له داسې شيانو استفاده کوله، دا ټولې زده کړې د دې لپاره دي چې انسان د ستونزو پر مهال پاک الله سبحان تعالی ته پناه يوسي، بي بي مريم چې يوه پاکه او خدای پرسته ښځه وه، د ملايکې د لېدو پر مهال چې لومړی ځل يې نه پيژني وايي: «**قَالَتْ إِنِّي أَعُوذُ بِالرَّحْمَنِ مِنْكَ إِنْ كُنْتَ تَقِيًا**» (مريم سوره 18/ «**مريم) هغې وويل: که پرهيزکار يې، نو زه به له تا څخه له لوی مهربان خدای نه پناه وغواړم**» اوس دا پوښتنه را پيدا کيږي، آیا داسې خلک شته دي چې د پاک الله جل جلاله سبحان تعالی د پناه غوښتلو پرته نورو خلکو ته هم پناه وړي؟

هو! داسې کسان شته دي، چې په قرآن ايمان نه لري، توحيد د دوی په زړونو کې نه دی ځای شوی، له بلې خوا، قرآن پخپله د مُشرکانو په اړه وايي: له الله جل جلاله سبحان تعالی پرته (يا پر ځای يې) به يې نورو خلکو ته پناه وړله... د قرآن کریم آيتونه د پېريانو له ژبې مور ته داسې وايي چې (جن) پېريانو ويلي: «**وَأَنَّهُ كَانَ رِجَالٌ مِّنَ الْإِنسِ يَغُوثُونَ بِرِجَالٍ مِّنَ الْجِنِّ فَرَادُوهُمْ رَهَقًا**» (الجن سوره 8/ د انسانانو نارينه وو د پېريانو نارينه وو ته به يې پناه يوره او د هغوی بغاوت (سرکشی) به يې ډېروله)

او پخپله يې ويلي چې دغو کسانو چې پېريانو ته پناه وړله، پرته له دې چې دوی ته خپگان پيدا کړي، بل څه يې نه کول. په ننني عصر کې هم داسې کسان شته دي چې سحرگرو (فال بين) ته ځي او پناه غواړي او همدا فالبين او ساحر هغوی جن يا پېرانو ته د پناه اخيستلو لپاره مخکې کوي، په تعويذونوکې د جنياټو نومونه ليکي او شيطان هم پېری و. «**إِبْلِيسَ كَانَ مِنَ الْجِنِّ فَفَسَقَ عَنْ أَمْرِ رَبِّهِ**» (سوره كهف/29) له همدې امله، دوی په نوو تگ لارو د هغو کسانو کړنې تکراروي چې قرآن يې په بده ياد کړي دي، نورو ښو او ډولونو په لارو هوارو سره. نن ورځ داسې کسان شته چې خلکو ته پناه

وړي، ټول قرآن ولولئ، د قرآن په يوه پاڼه کې هم نشته چې يوه پېغمبر پرېښتو ته پناه وړي وي، يا دا چې يوه پېغمبر خپل پخواني پېغمبر ته پناه وړي وي، يا د قرآن کریم يو آيت حکم کړی وي چې د ستونزو پرمهال يو انسان څخه پناه وغواړئ، خو له بده مرغه نن سبا ډېر داسې خلک شته چې مخورو خلکو ته پناه وړي. دا سمه ده چې دا خلک ستر شخصيتونه دي، خو د مصيبت په وخت کې دوی ته پناه وړل د ټولو پيامبرانو دعاگانو پر خلاف عمل دی، د **اعوذ بالله** په خلاف کار دی، مور که د شيطان له شره پناه غواړو، نو پاک الله جل جلاله سبحانه تعالی ته پناه وړو، په هغه شان چې تيرو پيامبرانو تل الهي بارگاه ته پناه وړله، که مور له درد او کړاو پناه غواړو، يوازي د خدای (ج) دربار ته رجوع کوو او د پېغمبرانو په څېر (ربنا) ووايو.

د انسان دوه دوښمنه، انس او جن او هغوی سره د مبارزې لار:

علماء وايي، د انسان دوښمن، بل انسان او يا د انسان دوښمن شيطان کېدای شي، زموږ با عظمته رب د دوښمن سره د مبارزې، مقابلي او د دوښمن د ارامښت په اړه په لويوالي سره داسې ټکو ته لکه: ښه اخلاق، نرمښت ملايمت، له غچ اخيستلو ډډه کول او له حوصلي کار اخيستلو ته لارښونه کړي او که په تدبير تگلارو سره له دوښمنې څخه يې لاس وانخيست، بيا هماغه د جهادلارې او مقابلي ته يې امر کړی، خو يوازي او يوازي شيطاني دوښمن سره د مقابلي لپاره هماغه استعداد له الله سبحانه تعالی پناه غوښتو سپارښتنه شوی.

ابن کثير د خپل تفسير په سرېزه کې د دې موضوع په اړه د قرانکریم درې آيتونه ليکلي، چې په کې د دغو دوو دوښمنانو يادونه شوې. له دوښمن د خلاصون لپاره دا لارښونه شوي چې له غچ اخيستلو ډډه وشي، له ښو اخلاقو کار واخيستل شي او د دوښمن له شر څخه د استعاذې غوښتلو خبر ذکر شوی.

ابن کثير ويلي، په ټول قرآن کې د دې موضوع په اړه درې آيتونه راغلي: يو دا **«خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ»** (سوره اعراف آيه 199) دا تدبير يا اقدام د ښه کار کولو او د بدۍ له پامه غرځولو په مانا ده.

بيا يې د شيطان دوښمن په اړه يې وويل: **«وَأِمَّا يَنْزَغَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْعٌ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ»** (سوره مؤمنون آيه 96) او د دې کار پايله له خدای (ج) پناه غوښتل دي. دويمه آيه، لومړی يې د انساني دوښمن د درملني په اړه ويلي: **«أَدْفَعْ بِأَيْدِي هِيَ أَحْسَنُ لِسِينَهُ»** (سوره مؤمنون آيه 96) يعني بدۍ په نيکۍ سره دفع کړئ، بيا يې د شيطان دوښمن په اړه ويلي: **«وَقُلْ رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ (97) وَأَعُوذُ بِكَ رَبُّ أَنْ يَحْضُرُونِ»** (سوره المؤمنون آيات 97 و 98) يعني اي زما ربه! زه تا ته د شيطانانو له حملو او زما پر وړاندې له حاضرېدو پناه غواړم.

درېيمه آيه کې د انساني دوښمن د دفاع په اړه ويلي: **«ادْفَعْ بِأَيْدِي هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ»** (سوره فصلت آيه 34) يعني د بدۍ مقابله په خير سره وکړئ او که داسې وکړئ، نو وبه گورئ چې دوښمن به مو ستاسو مخلص او دوست وي. بيا يې د شيطاني دوښمن سره د مقابلي په اړه ويلي: **«وَأِمَّا يَنْزَغَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْعٌ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ»** (سوره فصلت آيه 36) دا ټکي څه ناڅه د اعراف سوري پخیر دي چې راغلي، پايله دا ده چې له دې سره د مقابلي لپاره پرته له استعاذې بله لاره نشته. په دې درېيو آيتونو کې د انساني دوښمن درملنه ده، بيننه، ښه

اخلاق ورنښودل شوي، ځکه چې دا د انسان په طبيعت کې نغښتې چې هغه په ښه اخلاق او په مهرباني ماتيري او هغه کسان چې خپل واک يې له لاسه ورکړی، روح يې شیطاني شوی، د دوی درملنه په بل آيت کې د جهاد، قتال په ښه ښودل شوي، ځکه دوی ښکاره دوښمنان دي او دوی په ښکاره وسلو سره مخې ته راڅرگنديږي، له همدې امله، د دوی ځواک په زور سره له منځه وړل کېدی شي، د لعنت شوي شيطان په خلاف چې په طبيعي توگه بد دی، ښه او مهرباني په هغه هېڅ اغېزه نه لري، ترڅو هغه خپل شر څخه خلاص نه شي او دا ناشوني ده چې په روښانه توگه ورسره جهاد يا مُقابله وشي، دا دوه ډوله نرم او گرم اقدامات يوازي د انساني دوښمنانو پر وړاندې د کارور کېدی شي، شيطان سره د مُقابلي پر وړاندې گټور نه دي، نو يوازي د هغه درملنه دا ده چې انسان له خدای (ج) پناه وغواړي او د الله جل جلاله سبحان تعالیٰ پر ذکر بوخت شي چې په ټول قرآن کې پرې بحث شوی او قرآن پرې ختم شوی دی.

شیطان ولي خانس ونومید؟

لغويين د «**خناس**» کلمې په اړه ليکلي، «**خناس**» د مبالغې صيغه او د «**خنوس**» له مادې اخيستل شوي چې دا د راتولولو (غونډيدو، جمع کېدو) او بېرته تگ (يا شاته تگ) په مانا ده، د همدې لپاره شيطان «**خرس**» ونومېد، ځکه کله چې د خدای (ج) نوم اخيستل کېږي يا يادېږي شيطان شاته کېږي يا ځان گوښه کوي.

علماء وايي، د خناس لقب شيطان ته له دې امله ورکړل شوی چې په دوامداره توگه انسان وسوسه کوي، خو همدا چې انسان الله جل جلاله سبحان تعالیٰ ياد کړي، بيا ځان يو ځای کې پټوي، خوهمدا چې انسان د الله جل جلاله سبحان تعالیٰ له ذکر غافل شي، شيطان راڅرگنديږي او د خپل خناس پر دنده پيل کوي.

د خناسانوډلې:

په دې اړه «**وسوسه کوونکي يا خناس**» يوازي يوه ټاکل شوي ډله ده يا که په انسانانو کې خناسان شته دي او که دا ډله پېريانو کې هم شته؟ په ځواب کې بايد ووايو، د خناسان په يو ډله يا په يوه جامه کې نه دي، بلکې خناسان د پېريانو او انسانانو تر منځ هره خوا پراته دي، خناسان په هرو جامو او هره ډله کې موندل کېدی شي، په مختلفو جماعتونو او مختلفو جامو باندې د دې ډلې وېشل شوي، مور انسانانو ته دا سبق راکوي چې مور بايد د دوی له دسيسو او پلانو خبر واوسو او له دې ټولو شرونو خدای (ج) ته پناه يوسو .

شیطان او د هغه ولکه (کنترول) پر انسان:

ډېری وخت د انسان په ذهن کې دا پوښتنه پيدا کېږي چې زموږ لوی څښتن تعالیٰ څنگه داسې يو مخلوق پيدا کړی چې د پيداينست له پيله له انسان سره دوښمني لري؟ دا چې د هغه له شر خلاص شو، ولي هغه له منځه نه وړي او نه يې ختموي؟ د دې پوښتنې په ځواب کې قرآن کریم د اعراف سوري په ۲۷ آيت کې څه ښکلی ځواب ورکوي او وايي: «**که څوک ووايي: چې خدای جل جلاله څنگه پر انسان داسې ځواکمن دوښمن واکمن کړی، داسې دوښمن چې د قدرت توازن يې ورسره يوشان نه دی، هغه هر چيرې چې وغواړي ځي پرته له دې چې څوک يې د هغه شتون احساس کړي.**» آن د ځينو روایتونو له مخې، دا د انسان په بدن کې داسې حرکت کوي، لکه په رگونو کې چې وينه جريان لري. آیا دا د خدای جل جلاله له عدالت سره مطابقت لري؟

د دې پوښتنې په ځواب کې خدای (ج) فرمایي: «**مور شياطين د بې ايمانه خلکو په سر څارونکي، ساتوونکي واکمن کړي.**» (اَنَا جَعَلْنَا الشَّيَاطِينَ أَوْلِيَاءَ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ). يعني هېڅکله د هغو خلکو روح او زړه ته د ننوتلو اجازه نه ورکول کيږي چې د منلو لپاره يې چمتووالی نه وي اعلان کړی، يا په بل عبارت ليکل شوي آيه کې دا پوهه روښانه کوي چې: لومړني گامونه د انسان لخوا اخيستل کيږي او د شيطانانو لپاره د انسان بدن ته د ننوتلو اجازه پخپله د انسان لخوا صادرېږي، دا پدې مانا ده چې دا دښمن دی چې شيطان ته د ننوتلو اجازه ورکوي، د انسان له خوښې وروسته، شيطان د انسان د روح حدودو ته د رسېدو لپاره وسيله لټوي او هغه په بشپړه توگه خپله ولکه کې راولي او هغه يو شمير کسان چې شيطان ته د ننوتلو اجازه نه ورکوي، شيطان دا توان نه لري چې داسې کس ته ننوځي. زمور لوی څښتن تعالی په دې اړه فرمایي: «**إِنَّمَا سُلْطَانُهُ عَلَى الَّذِينَ يَتَوَلَّوْنَهُ وَالَّذِينَ هُمْ بِهِ مُشْرِكُونَ**» **د شيطان واکمني پر هغو کسانو باندې ده، چې له هغه سره مينه لري او هغه يې د خپل روزونکي په توگه ټاکلی دی او هغه څوک چې د هغه عبادت کوي.** د «**نحل په «سوره» 100** مه آيه کې لولو: همدارنگه 42 مه آيه «**حجر**» په سوره کې بيا دا مساله راپورته کوي: «**إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ إِلَّا مَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْغَاوِينَ**» (ته به زما په بنده گانو باندې حاکم نه شی، مگر په گمراهانو باندې چې ستا پيروي کوي). په دې کې شک نشته چې مور شيطان او د هغه نوکران نه وينو، خو هوښيار او بيدار خلک په دې پوهيږي چې څنگه د شيطان له فتنو او شر سره مبارزه وکړي او څنگه يې د نفوذ مخه ونيسي.

د گمراهانو توبه نه قبلېږي:

«**توبه**» او «**توب**» په لغت کې رجوع او د بېرته راستنيدو په مانا ده. راغب په خپل قاموس کې ليکي: «**توب**» دا په دې مانا ده چې گناه په خورا ښکلي ډول پرېښودل شي او دا د بښني غوښتنو ترټولو څرگند ډول دی، ځکه چې بښنه غوښتنه په درې ډوله ده، يا يو بښنه غوښتونکی وايي، هغه کار مي کړی نه دی يا وايي، هغه کار مي کړی، خوزما (موخه، قصد، نيت، مراد، منظور) مي دا وه او يا دا چې وايي، ما هغه کړی، خو ما دا بد کړي او زه به يې بيا تکرار نه کړم، په شريعت کې وروستني ډول ته توبه ويل کيږي.

توبه په اصطلاح کې:

توبه يوه عربي کلمه ده، د شريعت په اصطلاح کې له گناه راستنېدل او پرېښودل دي. (راغب) ليکي: «په شريعت کې د توبې مانا د گناه پرېښودل دي، ځکه چې دا بد کار دی، په تېرو وختونو کې پښيमानه کېدل او د گناه د پرېښودو او اصلاح کولو پرېکړه کول دي.

گرانو لوستونکو!

لکه څنگه چې د توبې له لغوي او اصطلاحي پوهې جوته شوه، په حقيقت کې توبه د زړه پښيمايي ده، دا پښيمايي نه يوازې په زړه کې د پرېکړې، ارادې د نيولو په مانا ده، بلکې دا پرېکړه او ايراده بايد د انسان په اعمالو کې په ښکاره توگه په ظاهر کې وليدل شي او وروښودل شي. په دې حالت کې ترټولو مهم عمل د واجباتو ترسره کول او د محرّماتو (ممنوعاتو) پرېښودل دي، په دې کې شک نشته دی چې زمور لوی څښتن تعالی د هغه چا توبه قبلوي چې د زړه له تله په خپل ناحقه عمل پښيمايي وي او هغه هڅه وکړي چې جبران شي، د دې لاسته راوړلو وسيله په عمل کې ښودل دي، د دې امر پرځای کولو لار

او اړیکو وسیله په عمل کې بنودل دي. قرآن کریم فرمایلي، د هغه چا توبه قبليري چې د زړه له تله توبه وباسي او د ځان د اصلاح هڅه وکړي، د خدای له لوري ځواب ورکول کيږي. يعنی د الله جل جلاله سبحان تعالی له لوري قبليري **«إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَ أَصْلَحُوا»** (بقره سوره: آیه ۱۶) په دې حالت کې رب العزت په خپل فضل او کرم سره د خپل بنده توبه قبلوي، د توبې نه قبلول د خدای (ج) د ارادې خلاف دي او خدای (ج) دا کار نه کوي. زموږ لوی رب د قیامت تر ورځې پورې د توبې دروازې خلاصې ساتلي دي او خدای سره د خپل دی نه کوي، که د توبې وروڼه وتړل شول، د ودې هڅو نه یا انگیزه لمنځه ځي، انسان له هلاکت، فلاکت او په پای کې پر ځمکه لگېدو او له لویې بدبختۍ سره مخ کېږي، له توبې پرته انسان ته د ژغورنې یا خلاصون لپاره بله لار نه پاتې کيږي، خو داسې خلک هم شته چې د دې ټولو هېلو او اخطارونو په نظر کې نیولو سره خپلې ناپوهۍ ته لمن وهي او دوی په گمراهۍ کې ډوب دي او نه یوازې له خپل خالق انکار کوي، بلکې په خپلو ټولو شیطاني چلونو او بدیو سره د نورو خلکو په گمراه کولو بوخت دي. خدای تعالی د نساء سوري په ۴۸ او ۱۱۶ آیتونو کې فرمایي: **«إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ افْتَرَىٰ إِثْمًا عَظِيمًا.»** (په تحقیق سره خدای (ج) (هېڅکله) شرک نه ببښي او بي له دي، چې څومره گناوې دي؛ نو چا ته یې چې خوبه شي (او ور یې وبولي) وربښي یې او څوک چې له خدای (ج) سره شریک ونیسي؛ نو په حقیقت کې ستره گناه یې کړې ده.) او بیا فرمایي: **«إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا.»** خدای (ج) یوازې شرک نه ببښي؛ خو له هغه پرته نورې گناوې چا ته چې یې وغواړي (او ور یې وبولي) ببښي، چا چې له خدای (ج) سره شریک ونیوه؛ نو هغه په بي لاری کې (له حقه) ډېر لرې ولاړ. « مشرکانو او گمراهانو دا خپله دنده گرځولي ده چې له خدای (ج) او د هغه له بندگانو سره دوښمني وکړي او د دوی په ژوند کې له فتنې، فساد او دوښمنۍ پرته بل څه نشته دي. د اسلام د سپېڅلي دین په لارښوونو کې دا خبره په واضح ډول بیان شوي او وړاندوینه شوي ده، د هغو خلکو توبه چې د الهی آیتونو او نبوي احادیثو تحریف کوونکي دي او له دیني عقایدو منکر دي او په دین کې بدعت کوونکي دي، ټول هغه کسان چې د خلکو د گمراهۍ لامل گرځي، توبه یې نه قبليري، دا ډول خلک د خدای (ج) په فضل کې شامل نه دي او د فرعون په څېر به په جاهلیت کې ډوب شوي او د خدای (ج) په غضب کې نیول شوي دي.

خو گرانو لوستونکو!

په دې کې شک نشته چې گناه هر څه چې وي، په توبې سره پاکيږي، عمومي او جامع بڼه د قرآن کریم په یوه آیت کې مهم پیغام دا دی: **«قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَتِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا»** زما بندگانو ته ووايه! تاسو په خپل ځان ظلم کړی دی، د خدای (ج) له رحمت څخه مه ناهېلي کيږئ، ځکه چې خدای (ج) به ټول گناهونه وبښي. " (زمر: ۵۳ آیت) (خو د هغو کسانو توبې چې د حقایقو د پوهېدو پرته ناپوهه دي او یا د انحراف په اړخونو نه پوهيږي او یا په قصدي توگه گمراه شوي دي. دوی د خپلې ژبې او قلم په وسیله د نورو په گمراه کولو بوخت دي، دوی به ونه بښل شي او په پای کې به دوی په دنیا او آخرت کې په جهنم کې وشرميږي او د خدای (ج) لعنت به پر دوی وي، لکه څنگه چې مو مخکې یادونه وکړه، قرآن کریم د

مشرکانو او د شرک کوونکو، د کفر او د الحاد د مبلغینو په هکله وایي: دا چې خدای (ج) ټول گناهونه ببښي، خو د شرک گناه نه ببښي: **«أَنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَ يَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ؛ اللَّهُ جَلَّ جَلَالُهُ تَعَالَى شَرِكٌ نَهْ بَبْنِيْ اَوْ لَهْ دِي لُو چاته چې و غواړي ببښي. (سوره نساء 116 آیت.)** ځیني علماء په دې عقیده دي، چې عمومي مفاهیم د توبې د آیتونو په الفاظو کې لیدل کېدی شي او داسې خبرې کول، په دې کې د ټولو انسانانو حالت شامل دی چې د شرک موضوع هم په دې کې شامله ده دوی وایي: په دې حکم کې مشرکین هم شامل دي لکه څنگه چې فرمایي: **«وَهُوَ الَّذِي يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ؛ هَغْه ذات دی چې د خپلو بندگانو توبه قبلوي» (سوره شوری آیه ۲۵)**

په ځواب کې باید وویل شي چې په دې کې هېڅ شک نشته، دا آیت او نور آیتونه چې د توبې احکام په کې راغلي، د شرک بڼه هم د توبې په رڼا کې ده. نو د شرک نه بڼه د هغه د توبې د نه منلو په مانا نه ده، خو موخه دا ده چې ځیني گناهونه، د خدای (ج) د پراخ رحمت له امله له توبې پرته، د نیکو کارونو په څېر او لاروسره اود کبیره گناهونو په پرېښودلو سره بڼل کېدای شي، خو شرک هېڅکله د دې خاص رحمت په دایره کې شامل نه دی، ځکه چې مُشرک د الله جل جلاله تعالی د رحمت وړ نه دی. البته، د توبې په رڼا کې بڼه یوه ښکاره خبره ده، هغه کسان چې د اسلام په پیل کې یې اسلام پلو راتلل او د اسلام پیغمبر دوی قبول، مشرک وو. نوله همدې امله، توبه او له گناه بېرته راستنیدل به ټول گناهونه آن شرک ومینځي.

د فرعون توبه ولي ونه مثل شوه؟

د فرعون توبه ونه مثل شوه، ځکه چې د فرعون عقیده په بېرني حالت کې اودارتيا له مخې ترسره او بدله شوې وه، یعنې کله چې فرعون داسې حالت ته ورسېد چې له هغه حالت د تښتې لار نه وه او د نجات لاره یې نه درلوده او د هغه مړېنه حتمي وه، نو د هغه توبه او پښیماني ورته هېڅ گټه ونه کړه، ددهغه ټولومجرمینو، گناهکارانو او گمراهانو حالت او برخلیک دی، چې په بېرنيو حالاتو پښیمانیري چې دوی ته توبه هېڅ گټه نه شي رسولی. قرآن عظیم الشان دا په ځانگړې ښکلا سره بیانوي: **«حَتَّىٰ إِذَا أَدْرَكَهُ الْعَرَقُ قَالَ آمَنْتُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا الَّذِي آمَنْتُ بِهِ بَنُو إِسْرَائِيلَ وَ أَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ»** کله چې سپلا د فرعون غېره ونيوله، هغه وویل: **زه باور لرم چې له هغه پرته بل هېڅ معبود نشته چې بنی اسرائیلو پرې ایمان راوړی دی او زه له تسلیم شویو کسانو یم.** «(سوره یونس: آیه ۹۰). له همدې امله خدای پاک هغه مخاطب کړ او ویي ویل: **«الآن وَ قَدْ عَصَيْتَ قَبْلَ وَ كُنْتَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ؛ ایا اوس ایمان راوړي، په داسې حال کې چې تر دې مخکې تا بغاوت او سرکشي کوله او د فساد کوونکو په صف کې وي؟**

گرانو لوستونکو!

دا حکم د فرعون لپاره خاص نه دی، د توبې د قبلولو یو شرط دا دی چې توبه د مرگ نه مخکې وشي، لکه څنگه چې قرآن کریم فرمایي: **«وَ لَيْسَتِ التَّوْبَةُ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ حَتَّىٰ إِذَا حَضَرَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ إِنِّي تُبْتُ الْآنَ.»** د هغه چا لپاره توبه نشته چې بد عملونه وکړي او د مرگ په وخت کې توبه وکړي. «(الناس سوره: ۱۸ آیت) که څه هم پوهیږو چې شرع په عبادت کې په نقل ولاړ دی نه په عقل، د خبرې عام فهم، استدلال، په ساده ژبه او په منطقي ډول د الهي اجراو ثواب په ټاکنې کې دی. هغه چې د انحراف لار یې تعقیب کړي وي اود بېرته راستنیدو لار او فرصت تری خو په پای کې د لاچارۍ له امله

توبې ته مخه کوي، په دې حال کې ذهني منطق دا وايي چې بايد توبه ونه منل شي، خو له بل اړه دا منطق او استدلال د پاک الله سبحانه تعالی په رضا او اراده کې نغښتی دی کېدای شي، چې وېښل شي (ان شاء الله جل جلاله تعالی). (البته دا آیت د هغو آیتونو مفهوم لري، چې وايي: توبه تر وروستۍ ساه يا سلگۍ پورې قبليري او په دې کې هېڅ تضاد نشته، ځکه دا هغه شېبې دي چې په اصطلاح يې تراوسه يې د مرگ حتمي نښې نه دي ليدلي او نه يې د عقبا په نامه څه ليدلي او اوريدلي دي.

پاکه ربه! مور د رښتیني توبه کوونکو په صف کې ودرره او له گمراهۍ مو وساته. هغه څوک چې الله جل جلاله په هر حالت کې حاضر او ناظر گڼي، نو هېڅکله دې کفر ونه کړي او د شر او فساد تبليغ دې ونه کړي. الهي ذات له دې ټولو فتنو او فساد مبرا دی چې پرې يې تړي، په دې برخه کې سرغړونکي، لومړی او مخکې له دې چې نوروته زیان ورسوي، بېرته خپل ځان ته زیان رسوي. مور انسانانو ته له دې پرته بله لاره نشته چې خپلو اعمالو ته رجوع وکړو او پر دې قرآني آيې په خپل ژوند کې د يوه مثال په توگه عمل وکړو. مور ته لازمه ده چې په اخلاص او صداقت دعا وکړو او اعلان وکړو:

«رَبِّنا ظَلَمْنا اَنْفُسَنا وَ اَنْ لَمْ نَغْفِرْ لَنا وَ تَرْحَمْنا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخاسِرِينَ. «خدايه! مور پر خپل ځان ظلم وکړ او که ته مور ته بښنه او رحم ونه کړي، نو مور به له زیانکارانو يو.» (اعراف سوره، ۲۳ آیه)

شیطان خبیث:

يَا أَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا مِمَّا فِي الْأَرْضِ حَلالًا طَيِّبًا وَلَا تَتَّبِعُوا خُطواتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ «اي خلکو! هغه څه وخورئ چې په ځمکه کې دي، حلال او پاک دي او د شیطان په گامونو (لارو) پسې مه ځئ، ځکه چې هغه ستاسو بڼکاره دوښمن دی.» (سوره بقره، ۱۶۸ آیه) د ژبپوهنې او ديني علماوو مطلق اکثریت په دې باور دی چې "شیطان" په ټوله کې عربي کلمه ده او دا د «شطن» له کلمې څخه اخیستل شوې. «شطن» د لرې کېدو مانا لري او هر باغي او سرکښ ته که څه انسان وي، پېری او که هم حیوان وي، د (شیطان) خطاب کېدای شي، خو «شاطن» کلمه د خبیث (بدکار، ناپاک، بدخواه، ذلیل پلید) په مانا ده او ابلیس، د هغه اولاد (کورنی) او د هغه مرستیالان (مرستندویان) د همدې نافرمانۍ او سرکښۍ، کینې او فتنې له وجې د شیطان په نوم یاد شوي دي. دا کلمه په قرآن کریم کې ډېرو هغو کسانو ته ویل شوې ده چې له شیطان سره همکاري کوي. (و اذخلوا الی شیطانهم قالوا انا معکم) (بقره سوره، ۱۶ آیه) (او منافقان کله چې له خپلو شیطانانو سره یوازې وي، نو وايي: "مور له تاسو سره يو.") يا لکه څنگه چې د قرآن عظیم الشان د انعام سوري په ۱۱۲ آیت کې فرمایي: (و كذلك جعلنا لکل نبي عدوا شياطين الانس والجن) (او مور هم د هر پېغمبر لپاره د انسانانو او پېریانو له شیطانانو څخه دوښمنان جوړ کړل) د «الشیطان» او «الشیاطین» کلمې او «شیطاناً» له (۹۰) ځلي ډېر د قرآن کریم په بېلابېلو سورو کې ذکر شوي چې په ټوله کې شیطان د دوښمن بدخوا په نامه یاد شوی. په روایاتونو کې راغلي، شیطان په ملنډو سره وايي، ربه! ستا بنده گان له ستا سره مینه کوي، خو ستا نافرمانی هم کوي، خو برعکس، دوی ما خپل دوښمن گڼي، خو دوی زما اطاعت هم کوي، په ځواب کې ورته ویل کيږي: ما د دوی اطاعت ستا سره د دوښمنۍ له امله بښلی او زه د دوی ایمان قبولوم، که څه هم دوی زما سره د دوستۍ له امله زما اطاعت نه کوي.

په قرآن کریم کې د شیطان ځینې ناوړه صفتونه: لومړی صفت:

کوم چې په قرآن عظیم الشان کې د شیطان لپاره ورکړل شوی، انسان او د هغه اولادونو سره سخته دوښمني ده.. **(ان الشیطان للانسان عدو مبین)** (بیشکه شیطان د انسان بڼکاره دوښمن دی) (سوره یوسف، ۵ آیه)

دویم صفت:

هغه څه چې په قرآن کې شیطان ته صفت ورکړل شوی دی: فتنې، دسیسې د شیطان د گمراهی لوبه ده: **(قال فبِعزتك لاغوينهم اجمعين)** (شیطان وویل: ستا په عزت مې دې قسم وي چې زه به دوی ټول وغولولم).

درېیم صفت:

په قرآن کې شیطان د کفر، کبر او غرور صفت دی: **«يَعْدُهُمْ وَ يَمْنِيهِمْ وَ مَا يَعْدُهُمُ الشَّيْطَانُ إِلَّا غُرُورًا»** «شیطان دوی ته درواغجنې وعدي ورکوي او په هېلو یې ساتي او له فریب او دوکو پرته بل څه ورسره نه کوي.» (نساء، ۱۲۰ آیه) همدارنگه د (ابراهیم/۲۲، حشر/۱۶-۱۷، اسراء/۶۴-۶۵، انفال/۴۸) آیاتونو ته رجوع وکړئ، په اصل کې په قرآن کریم کې د شیطان یو نوم کبر **«غُرُور»** دی.
غرور (کبر)

«غُرُور» د مبالغې صیغه **«غُرُور»** او په اصل کې هغه څوک یا یو شی دی چې ډېر غلوونکی، فریب کار او چل کونکی وي. **«يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَلَا تَغُرَّنَّكُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَ لَا يَغُرَّنَّكُمُ بِاللَّهِ الْغُرُورُ»** «په یقین سره، د خدای (ج) وعده ریبنتیا ده، اجازه مه ورکوئ چې د دنیا ژوند تاسو دوکه کړي او شیطان مه پریږدئ چې تاسو وغلوي..» (د فاطر سوره، ۵ آیه همدارنگه، د لقمان سوره، ۳۳ آیه)

«يُنَادُونَهُمْ أَلَمْ نَكُنْ مَعَكُمْ قَالُوا بَلَى وَ لَكِنَّكُمْ فَتَنْتُمْ أَنْفُسَكُمْ وَ تَرَبَّصْتُمْ وَ ارْتَبْتُمْ وَ غَرَّكُمْ الْأَمَانِي حَتَّى جَاءَ أَمْرُ اللَّهِ وَ غَرَّكُمْ بِاللَّهِ الْغُرُورُ» (د قیامت په ورځ) منافقین مؤمنانوته وایي چې مور له تاسو سره نه وو، دوی وایي: هو! خو تاسو خپل ځانونه په هلاکت کې واچول او (د رسول الله صلی الله علیه وسلم د مړینې) انتظار مو وکړ او په (هر څه کې) مو شک درلود، هغه ستاسو د لری او اورده خوبونو او هېلو تاسو سره دوکه وکړه، ترڅو چې د الله حکم راغی او شیطان تاسو د خدای (ج) پر وړاندې وغولولئ. (د حدید سوره، آیه) که مور د آدم علیه السلام په کیسه کې د شیطان چلونو او دوکو ته پام واړو، نو جوته به شي چې شیطان په تکره ارواپوهنه او د انسان په بدن کې پر دوو قوي ځواکونو لاس رږدي یا پورې کوي (یو یې د ابدیت هيله یا غوښتنه او بل یې د قدرت هيله یا غوښتنه ده) هغه ته یې درواغجنې وعدي ورکړي او د حضرت آدم (ع) د محاسبې وسیله یې په نښه کړه.

«فَوَسْوَسَ لَهُمَا الشَّيْطَانُ لِيُبْدِيَ لَهُمَا مَا وُورِيَ عَنْهُمَا مِنْ سَوَاتِحِهِمَا وَ قَالَ مَا نَهَاكُمَا رَبُّكُمَا عَنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ إِلَّا أَنْ تَكُونَا مَلَکَيْنِ أَوْ تَكُونَا مِنَ الْخَالِدِينَ. وَ قَاسَمَهُمَا إِنِّي لَكُمَا لَمِنَ النَّاصِحِينَ» بیا شیطان دوی وهڅول یا وسوسه کړل هغه چې د دوی له بدن څخه پټ دي را څرگند کړي او ورته یې وویل چې رب مو تاسو له دې ونې منع کړي نه یاست، خو د دی لپاره چې (که یې وخورئ) ملائکه به شي یا به د تل لپاره (په جنت کې) پاتې شي او هغوی ته یې قسم وخوړ چې زه ستاسو خیرخواه يم **«(د اعراف سوره، آیه**

۲۰- «فَوَسْوَسَ إِلَيْهِ الشَّيْطَانُ قَالَ يَا آدَمُ هَلْ أَدُلُّكَ عَلَى شَجَرَةِ الْخُلْدِ وَ مُلْكٍ لَّا يَبْلَى» خو شيطان هغه وسوسه کړ او وويل: ای ادمه! ایا ته غواړې چې زه تا ته د ژوندانه ونې او تل پاتې ملکیت ته لارښوونه وکړم؟ (طه سوره، ۱۲۰) او داسې ده چې خدای فرمایي: «فَدَلَّاهُمَا بِغُرُورٍ... وَ نَادَاهُمَا رَبُّهُمَا أَلَمْ أَنهَكُمَا عَنْ تِلْكَ الشَّجَرَةِ وَ أَقُلَّ لَكُمَا إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمَا عَدُوٌّ مُّبِينٌ» او په دې توګه یې په چل سره دوی (له خپل مقامه) بنکته کړل او د دوی رب ورته وويل: آیا ما تاسو له دې ونې منع کړي نه وئ؟ او ما نه وو ويلي چې شيطان ستاسو بنکاره دوښمن دی؟» (اعراف سوره، ۲۲)

خُورم صفت:

په قرآن کې شيطان داسې دی چې، شيطان د انسانانو اعمال د انسانانو په سترگو کې داسې بنکلي او زينت کړي دي چې غواړي په دې ډول بې لارې کړي او خلک له سمې لارې وګرځوي (و زين لهم الشيطان اعمالهم فصدهم عن السبيل) او شيطان د دوی عملونه د دوی په سترگو کې ښايسته کړل، نو دوی یې له سمې لارې منع کړل. (نمل سوره ۲۴ آیه)

پنجم صفت:

شيطان په قرآن کریم کې دا دی چې: شيطان تل خلکو ته د فحشا (زنا) او ګناه کولو امر کوي: «الشَّيْطَانُ يَعِدُكُمُ الْفَقْرَ وَ يَأْمُرُكُم بِالْفَحْشَاءِ وَ اللَّهُ يَعِدُكُم مَّغْفِرَةً مِنْهُ وَ فَضْلًا وَ اللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ» شيطان، تاسو ته (انفاق) خرڅ یعنی مصرفیه وخت کې) د فقر او د لاس بندښت وعده درکوي او فحشا (او بديو) ته مو امر کوي، خو پاک الله سبحانه تعالی تاسو ته د «بښنې» او «زیاتوالي» وعده درکوي او د خدای (ج) قدرت خورا لوی دی او په هرڅه ښه خبر او دانا دی. (له همدې امله هغه خپلې ژمنې پوره کوي.)» (البقره سوره، ۲۶۸ آیه)

شپږم صفت:

شيطان په قرآن کریم کې دا دی چې شيطان ډېر غلوونکی او مکار دی، خو د هغه چل او غلونه ډېره ضعیفه ده. «ان کید الشيطان کان ضعيفا» (په حقیقت کې د شيطان چل او غلونه ضعیفه ده) نساء سوره، ۷۶ آیه

اووم صفت:

شيطان په قرآن کریم کې دا دی چې شيطان د هېرولو لامل ګرځي: «فانی نسیت الحوت و ما انسانیه الا الشيطان» (ما میاشت هېره کړه او شيطان هغه زما له هېره ونه ویسته خوشيطان (کھف سوره، ۶۳ آیه) (فانساه الشيطان ذکر ربه) (شيطان پرې د خدای ذکر هېر نه کړ.) (یوسف سوره، ۴۲ آیه)

اتم صفت

شيطان په قرآن کریم کې دا دی چې شيطان اولادونه او زیرون لري (افتتخذونه و ذریته اولیاء من دونی و هم لكم عدو) (آیا تاسو هغه (شيطان) او د هغه اولادونه خپل څارونکي (سرپرستان) نیسئ، په داسې حال کې چې دوی ستاسو دوښمنان دي. (کھف سوره، ۵۰ آیه)

نهم صفت :

خان خیرخواه (مهربان) ښودل: د شيطان یو له چالاکو لارو دا ده چې هغه د انسان

محاسبوي سیستم ته ننوځي او په دې توګه انسانانو ته زړه سواند، مهربان، خیرخواه یا سرپرست په توګه ځان څرګندوي یا بنه یې د بېلګې په توګه د آدم (ع) په اړه د شیطان چال دا و. **«فَوَسْوَسَ لَهُمَا الشَّيْطَانُ لِيُبْدِيَ لَهُمَا مَا وُورِيَ عَنْهُمَا مِنْ سَوَاتِهِمَا وَقَالَ مَا نَهَاكُمَا رَبُّكُمَا عَنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ إِلَّا أَنْ تَكُونَا مَلَکَيْنِ أَوْ تَكُونَا مِنَ الْخَالِدِينَ وَقَاسَمَهُمَا إِنِّي لَكُمَا لَمِنَ النَّاصِحِينَ»** بیا شیطان دوی وهڅول یا وسوسه کړل هغه چې د دوی له بدن څخه پټ دي را څرګند کړي او ورته یې وویل چې رب مو تاسو له دې ونې منع کړي نه یاست، خو د دې لپاره (که یې وخورئ) ملایکه به شي، یا به د تل لپاره (په جنت کې) پاتې شئ او هغوی ته یې قسم وخور چې زه ستاسو خیرخواه یم.» (د اعراف سوره، ۲- ۲۱ آیه) د **«وسوس له»** له جملې څخه- او د **«لام»** ټکي ته په پام سره کوم چې معمولاً د منع یا ګټې لپاره راځي- یا داسې راځي چې شیطان خپلو فتنو وسوسو لپاره انسان ته خپله څېره ډېره مهربانه، خیراندیشه، خیرلرونکې وښيي، خو د **«وسوس الیه»** په جمله کې داسې کومه مانا هېڅ نشته ده، یوازې د یو چا په زړه کې د **«په پټه ننوتلو»** په مانا ده.

ګرانو لوستوونکو!

پر دوښمن باور کول او د هغوی د خندا، ژمنو او ملاتړ په لومه کې ولویدل، یو بل ستر زیان دی، چې خلک باید ورڅخه ځان وساتي، دوښمن باید په هر ډول جامو کې د هغه د نښو په واسطه وپیژندل شي او خلک باید د هغه پیژندلو څخه خبر شي چې په ځېنو مواردو کې د دوستۍ او مرستې تر شا پټ وي.

ای ربه! مور د شیطان له شره وساته. ای ربه! مور د شیطان له شره له تا پناه غواړو، یا تاته پناه راوړو. شیطان سره د مقابلي په اړه د قرآنکریم لارښوونې او چارې لکه څنګه چې مو مخکې یادونه وکړه، قرآنکریم په څوآیتونو کې شیطان د انسان ښکاره دوښمن بللی او فرمایي: **ان الشیطان للانسان عدو مبین؛ «شیطان د انسان ښکاره دوښمن دی.»** او په بل اخطار کې وایي، اجازه مه ورکوی چې شیطان تاسو وغلوي یا مو دوکه کړي، لکه څنګه چې هغه ستاسو مور او پلار له جنته وویستل.

لوی قرآن انسان ته خبرداری ورکوي او تل د انسان لپاره د خطر ټالی وهي او فرمایي: **«هرڅوک چې د خدای (ج) پر ځای شیطان د خپل مشر او سرپرست (روزونکي) په توګه غوره کړي، نو په ښکاره به لوی تاوان وکړي»** همدارنګه قرآنکریم هم د شیطان د پیروانو په اړه فرمایي: **«هر آینه (هنداره) زه به دوزخ له تا او هغه بندګانوڅخه ډک کړم چې ستا پیروي وکړي..»** دلته یوه پوښتنه راپیدا کیږي او هغه دا چې د شیطان د خطرناکوپیلوپه اړه د ټولو قرآني نصیحتونو او د پیغمبرانو او علماوو له ټولوګواښونوسره سره بیا هم ولې خلک له دې گواښونوڅیني غافل دي؟ په ځواب کې باید ووايو چې د انسانانو دغه بې پروایي په لاندې عواملو کې خلاصه کېدای شي.

لومړی عامل:

د شیطان نفوذ دومره پټ او دقیق پټ پلان لاندې وي چې سړی فکر کوي، دا پخپله ده چې دا ډول پرېکړه نیسي او هېچا سره د دوښمنۍ احساس نه کوي.

دویم عامل:

د دې خطرناک دوښمن د تعقیب پایلي سمدستي نه دي، مطلب دا چې اکثره خلک د اماره نفس او شیطان پیروي کوي، دومره ژر نه ده چې انسان دې د هغه ترخه خواړو خوند

وځکوي او د هغه پر وړاندې دې مقاومت وکړي.

درېيم عامل:

افراطي خوند اخیستنه چې په پایله کې یې خلک له مقاومت بې برخې کوي.

څلورم عامل:

حیرانتیا، تنوع او نرمښت چې په شیطان کې شتون لري، د شیطان د برنامو یو له اغیزمنو عواملو ځینې دي، دې ته په پام سره چې شیطان په قرآن عظیم الشان کې د انسان ښکاره دوښمن په توګه ورپیژندل شوی .

ولي خدای (ج) شیطان ته د وسوسې اجازه ورکړي؟

مخکې له دې چې دې پوښتنې ته ځواب ورکړم، غواړم لږ شاته ولاړ شم او په مختصره توګه لنډه کیسه د قرآن عظیم الشان له نظره پیل کړم. کله چې شیطان د نافرمانۍ له امله د الهي له درگاه وشرل شو، نو هغه له الله جل جلاله تعالی نه مهلت وغوښت، الله جل جلاله تعالی ورته تر ټاکلي مودې پورې مهلت ورکړ، له دې مهلت وروسته شیطان وویل: د آدم اولاده به وسوسه کړم او هغوی به زه اړ کړم چې بد کارونه وکړي. قرآن کریم د حجر په سوره کې (له ۳۶ آیت تر ۴۰ آیت پورې) په دې اړه داسې فرمایي: **« قال رب فانظرني الى يوم يبعثون ﴿٣٦﴾ قال فانك من المنظرين ﴿٣٧﴾ الى يوم الوقت المعلوم ﴿٣٨﴾ قال رب بما اغويتني لأزين لهم في الارض و لأغوينهم اجمعين ﴿٣٨﴾ الا عبادك منهم المخلصين ﴿٤٠﴾ »** (شیطان وویل: ربه! ما ته وخت راکړه، تر هغې ورځې پورې چې دوی معبوث کيږي) پاک الله سبحان تعالی وویل: ته یو له هغو کسانو یې چې تر ټاکلي ورځې پورې مهلت ورکړل شوی دی.

شیطان وویل: پروردګاره! په سبب د دې چې تا زه ګمراه کړم، (د بني آدم اعمال) زه به هغوی سینګار کړم او ستا له پاکو بندګانو پرته به ټول ګمراه کړم. د دې پوښتنې په ځواب کې ویلی شو چې الله جل جلاله تعالی انسان پیدا کړی او هغه ته یې د ټاکنې، دغراوی واک او اختیار ورکړی، تر څو انسان د ښو، بدو، شر او خیر په ټاکنه کې ازاد وي، د پیغمبرانو لاره تعقیب کړي او ابدې خوښې ترلاسه کړي او هم هغه کولی شي، ځان له الله جل جلاله تعالی او پیغمبر لرې کړي، ګناه، بدۍ او شر ته مخه کړي. په دې حال کې خدای پاک د انبیاوو او الهي کتابونو په رالېږلو سره انسانان د خیر او ښېګڼې پر لور رابللي. اړینه وه چې باید داسې ځواک هم موجود وي، چې انسان شر او بدیولورته دعوت کړي، ترڅو انسانان د ټاکنې واک او ازادې له لاسه ورنه کړي. دوه لارو سره مخ شي، بیا د سمې لارې په غوره کولو سره خپل کمال ثابت کړی. دا باید پام سره وویل شي چې انسان ته اړینه ده چې د لارې د ټاکنې او آزمویني کې ډېر غور وکړي. نو د شیطان له فتنې یوازې د مومنانو لپاره زیانمنونکې نه دي، بلکې د هغوی د لا پرمختګ لامل هم ګرځي او د شیطان له فتنو سره سره د خدای (ج) لاره غوره کول خورا ارزښتناکه دي او مومنان د شیطان له فتنو سره په مبارزه کې تر حده لور کمال ته رسیږي. په اصل کې د دوښمن شتون انسان نور هم چمتو او پیاوړی کوي او دې ته اړوي چې خپل ټول وس او توان وکاروي او په خپل عزم ثابت پاتې شي. په عین حال کې باید یادونه وکړو چې د شیطان وسوسې د جبر تر حده نه دي او شیطان هېڅکله نه شي کولی او نه هم اجازه لري چې انسان په ګناه کولو اړ کړي، د هغه کار یوازې فتنې دی او کله چې یو مومن څو ځلي د هغه وسوسو پر وړاندې مبارزه وکړي، نو هغه سره به د مخالفت کار ستونزمن نه

وي. لکه څنگه چې قرآنکريم د النحل سوري (۹۹-۱۰۰) آيتونو کې دا موضوع په ځانگړې بڼه سره بيانوي: «انه ليس له سلطان على الذين آمنوا و على ربهم يتوكلون انما سلطنه على الذين يتولونه» په حقيقت کې شيطان په هغو کسانو باندې حاکم نه دی چې ايمان يې راوړی او په خپل رب يې توکل کړی. د هغه واکمني يوازې پر هغه چا باندې ده چې د هغه ولايت يې منلی وي. (همدارنگه په بل ځای کې قرآنکريم د شيطان له ژبې څخه نقل کړی چې د قيامت په ورځ د هغو کسانو په ځواب کې به ووايي چې شيطان د خپلې گمراهۍ گرم گڼي: «و ما كان لي عليكم من سلطان الا ان دعوتكم فاستجبتم لي فلا تلو موني و لو موا انفسكم» د (ابراهيم سوره: ۲۲ آيه) (ما په تاسو باندې هېڅ اختيار نه درلود، پرته له دې چې ما تاسو ته بلنه ورکوله او تاسو منله، نو ما مه ملامتوئ بلکې خپل ځان ملامت کړئ). په لنډه توگه، د شيطان فتنې هېڅ پابند نه دي او دا فتنه يا وسوسه اچونه د مومنانو د ودۍ او پرمختگ لامل هم گرځېدې شي.

په پای کې دعا کوو!

يا ربه! مور د شيطان له فتنو، وسوسو، د هغه له شر، شيطاني اعمالو او د مکار شيطان له چلونو وساته. «الذی یوسوس فی صدور الناس» او د خناس وسوسه کوونکو، له شره مو په خپل حفظ او امان کې ولره. ربه! مور له تا د شيطان له شر څخه پناه غواړو او په لور آواز سره اعلان کوو: «قل اعوذ برب الفلق، من شر ما خلق، ومن شر غاسق اذا وقب، ومن شر النفاثات فی العقد، ومن شر حاسد اذا حسد»

ای الله جل جلاله تعالی مور تا پناه وړو چې د سهار رب يې، مور پناه غواړو د مخلوقاتو له شر او د توري شپې له شر څخه چې راځي، د هغو جادوگرانو له شر څخه چې غوټې لگوي او د هر حسد کوونکي له شره چې حسد کوي. (ربه! ته مهربانه او بښوونکی يې او خپل گناهکاره بنده گان خپل له رحم او فضل څخه مه محروموه. آمين

د شيطان له وسوسو څخه خلاصون:

په حقيقت کې فتنه يا وسوسه يوه خطرناکه ناروغي او د انسان لپاره د شيطان له دسيسو ده. شيطان غواړي چې خلک په فتنې او وسوسې په اچولو سره گمراه کړي او داسې حالت سره يې مخ کړي چې د الهي اطاعت منع شي، له همدې امله الله جل جلاله خپل پيغمبر صلی الله عليه وسلم ته امر وکړ چې له دې فتنو يا وسوسو څخه له خدايه پناه وغواړئ او په دې اړه يې يو بشپړه سوره نازلې کړې ده. (د الناس سوره) «قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ (۱) مَلِكِ النَّاسِ (۲) إِلَهِ النَّاسِ (۳) مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ (۴) الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ (۵) مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ (۶)» (شيطان انسان وسوسه کوي او د هغه وسوسې د مومنانو لپاره ډېرې سختې دي او وسوسو درملنه په دوه څېزونو کېدای شي.

۱- مومن بايد وسوسو ته پام ونه کړي؛ بلکه په کلکه يې رد کړي، ځکه چې وسوسې د شيطان له خوا دي او هغه ته زيان نه رسوي.

۲- که د الله جل جلاله تعالی په ذکر کې مشغول شي، نو شيطان به ترې ليرې وي، له همدې امله خداي (ج) د شيطان په اړه فرمايي: (الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ) يعنې کله چې انسان د خپل رب په يادولو کې غفلت وکړي، نو شيطان ورته راځي او هغه وسوسه کوي او کله چې انسان خپل رب يادوي، نو شيطان ترې لرې کيږي. سوال کوونکو او دهغه په څېر نورو ته زما مشوره دا ده چې دا دوه کارونه وکړي.

۱- وسوسوته پام ونه کړي اود هغه اغيزې لاندې رانه شي، نو دخدای (ج) په امر به وسوسي لمنځه ولاړې شي، ځکه کله چې انسان هغه ته خپل پام واړوي، نو هغه زیاتيزي اوشيطان پر هغه غلبه کوي.

۲- ډېری وخت د پاک الله سبحان تعالیٰ په ذکر کې بوخت شي او الله (ج) ته پناه یوسي آیه الکرسي و معوذتین (د فلق او ناس سوره) ووايي او تکرار یې کړي، نو په دې کار سره به د پاک الله جل جلاله تعالیٰ په امر د هغه وسوسي لري شي.

د شیطان کید (مکر، حيله) کمزور دی:

د ذکر شویو اړخونو له مخې، باید دا فکر ونه شي چې د شیطان ځواک خورا پیاوړی دی او له هغه سره جگړه سخته اودرنه ده، د دې مفکورې دلرې کولولپاره الله جل جلاله تعالیٰ فرمایي: **«إِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانُ ضَعِيفًا»** (نساء، ۷۶) او په **«نحل»** سوره کې چېرته چې د قرآنکریم د تلاوت په مهال پر استعاذه امر کیږي، له دې سره سره یې داهم ویلي چې شیطان به پر هغو مومنانو باندي واک ونه لري چې پر خدای (ج) یې توکل کړی وي، یعنې له خدای (ج) یې پناه غوښتي وي، لکه چنگه چې فرمایي: **فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ (۹۸) إِنَّهُ لَيْسَ لَهُ سُلْطَانٌ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ (۹۹) إِنَّمَا سُلْطَانُهُ عَلَى الَّذِينَ يَتَوَلَّوْنَهُ وَالَّذِينَ هُمْ بِهِ مُشْرِكُونَ (۱۰۰) (نحل سوره - ۹۸- ۱۰۰)** (یعنې کله چې غواړي قرآن ولولي، نو د رتل شوي شیطان څخه له الله جل جلاله تعالیٰ نه پناه وغواړه، ځکه هغه مومنانو یا باایمانه خلک چې په الله جل جلاله تعالیٰ باور لري واک ونه لري، یوازې پر هغو خلکو به واک ولري، چې هغه خپل ملگری گني او هغه شریک وگني، د دې آيې شرحه کنترول نه وي چې په خدای (ج) باور لري **«معارف القرآن»** (جلد ۸، نحل سوره، آیه ۹۸- ۱۰۰) داستعاذه مسایل او تفصیل احکام شرعي چې ورځیني تیر شو هلته هم کتی شئ.

د قرآن د پیل او پای تر منځ موقع:

الله جل جلاله تعالیٰ قرآنکریم د الفاتحي په سورې پیل کړی چې لنډیز یې دا دی چې له الله جل جلاله تعالیٰ مرسته وغواړئ او د خدای له حمد وروسته په مستقیمه لاره کې (صراط مستقیم) بریالي شئ. الهي مرسته او مستقیمه لار (صراط مستقیم) هغه دوه شیان دي چې په هغو کې د دین او انساني نړۍ بریا نغښتي ده، خو د دغودوو شیانو په مطالعي کولو او بیا له هغو په استفادې سره د شیطان د فریب او وسوسو لومه گام په گام پراخیري، نو ځکه الله جل جلاله تعالیٰ د دا لومي د ماتولو لپاره چې استعاذه ده پای ته رسولی دی .

گرانو لوستونکو!

ام المؤمنین، عایشه - سلام الله علیها - فرمایي: **«کله به چې رسول الله صلی الله علیه وسلم وپده کېده، نو دواړه لاسونه به یې سره یو ځای کول او د اخلاص او معوذتین سورې به یې لوستلې، بیا به یې د لاسونو په ورغیو خپل مخ او ټول ځان مسح کړ، دا کار یې درې ځلې کاوه، هر ځل به یې دا درې سورې تکرارولې او ویل به یې. (د اهل سنت په روایت) اللهم اجعلنا من المخلصین فی أعمالنا وادفع عنا أذي شياطين الإنس والجن و أبعد عنا شر الموسوسین وقنا عذاب جهنم و لا تفضحنا یوم العرض و الدین. «سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ «۱۸۰» وَ سَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ «۱۸۱» وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ «۱۸۲» (صافات سوره)** (ستا رب پاک او منزّه دی، پروردگاره! له هغه څه

خخه چي دوى يي (فكر كوي) د هغه په اړه بيانوي او سلام دي وي په ټولو پيغمبرانو او شكر اوستاينه دي د الله لره وي چي د جهانيانو رب دي.

رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ وَثُبْ عَلَيْنَا إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ. اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ، وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ، وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ، وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ، وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ، وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، فِي الْعَالَمِينَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ. سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ. اللَّهُمَّ اجْعَلِ الْقُرْآنَ حِجَّةً لَنَا وَلَا تَجْعَلْهُ حِجَّةً عَلَيْنَا بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

يا خدايه! د خپل سپېڅلي كلام ترجمه مو قبول كړه او زموږ په نيكو اعمالو كي يي حساب كړه او قرآن زموږ د ژوند لارښود وگرځوه .

آمين يا رب العالمين
صدق الله العظيم و صدق رسوله نبي الكريم.

ومن الله التوفيق

د الناس سوري د مطالبو او موضوعاتو لیست

شماره	نام سوره	معانی و محتوی سوره ها	صفحه
	سُورَةُ النَّاسِ	- الناس = خلک	
1		- د سورة الناس منځپانگه: دا سورت رسول الله صلى الله عليه وسلم ته د لارښود او مشر په توگه لارښوونه کوي چې د ټولو وسوسه اچونکو له شر څخه الله تعالی ته پناه یوسي .	
2		- د تسمیې وجه.	
3		- د سورة الناس د آیتونو، کلمو او حروفو شمېر.	
4		- په ټولیزه توگه د الناس سوري د آیتونو وېش.	
5		- د سورة الناس عمومي محتوا.	
6		- د سورة الناس تفسیر او ژباړه.	
7		- پړانسان د شیطان گمارني دلیل .	
8		- په الناس سوره کې د الله تعالی صفتونه.	
9		- په دې سوره کې د بحث وړ موضوعات.	
10		- استغاثه تعریف.	
11		- استغاثه ډولونه.	
12		- الف: استغاثه په عالم أسباب کې.	
13		- ب: استغاثه په عالم مافوق أسباب کې.	
14		- استعاذه (پناه وړل).	
15		- د قریشو مشرکانو د پناه غوښتلو عادت.	
16		- د انسان دوه دښمنان، انسان او جنات او مقابله.	
17		- ولی شیطان په خناس ونمول شو؟	
18		- د خناسان ډله.	
19		- شیطان او د هغه کنټرول پر انسان.	
20		- د گمراهانو توبه نه قبلیري.	
21		- په اصطلاح کې توبه.	
22		- ولی د فرعون توبه ونه منل شوه؟	
23		- شیطان خبیث .	
24		- په قرآن کریم کې د شیطان ځینې ناوړه صفتونه.	
25		- له شیطان سره په مقابله کې د قرآن کریم لارښوونه او لارښوونه.	
26		- ولی خدای شیطان ته د وسوسي اجازه ورکړه؟	
27		- د شیطان له وسوسو څخه خلاصون.	
28		- د شیطان حيله کمزوره دی.	
29		- د قرآن د شروع او ختم تر منځ موقع	

د الناس سوري ژباړه او تفسير

ليکوال: امين الدين « سعیدی - سعيد افغانی »
افغانستان د ستراتيجيکو مطالعاتو د مرکز مشر
او د حق لاهور د کلتوري مرکز مشر - المان
saidafghani@hotmail.com:

ژباړن مجيب الرحمن خطیبی.

ليکوال او ژونالیست

دشمشاد تلویزیون د ارزوني خانگي مسوول

Khatibim07@gmail.com

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**